МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ЕРА 15 ИЮЛЬ 1965 шу № 84 (4097).

Мах 2 кап.

Тахан номер тIа:

ДАЬХЕННА—ДУКХАГIА ЯЛАТ!

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР СТАТУПРАВЛЕНЕ ХОАМ

СОВЕТСКИ МОРЯКИЙ ЦIЕЙНА НАКЪА ДОЛХАШ

Кагирхой кхебара—даим йоакхо

ХЬАЛХА ЛАТТАЧА КОЛЛЕКТИВА ГIУЛАКХАШ

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА ХОАМАШ

БЕРКАТЕ ХЬАСТ

Семилетка тIехххьарча шера иоаи хаззал хьалха кхоачашъяра тIагIертта къахьегаш ба Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой.

Коммунистически парте Центральни Комитета мартовски Пленума решенеш кхоачашъеш боахкача юртбоахама къахьегамхоша дахьад дог гIаддоахаш дола тохамаш. ТIехкхоачашъалй пачхахьалкхенга шура, фуаш, тха дохкара ях шера планаш.

Цхьабакъда, хIаьнчуд тIехьагIа де дезараш а IалахьиIте дукха да. Колхоший совхоший ерригa тевонаш а экономика массе оагIорахьара дегIайоалве, боахам рентабельно лалабе.

Из дерригa сихагIа кхоачашде торо хургъ хьалха латтарий опытах кхетамца пайда оце, из шерагIа йоарйайоа, балха юкъехзухье.

«КПСС ЦК Пленумо къаьстта доархIам бу юртбоахама Iилма дегIадоаладара, Iилман боахлой дейхар да теоретически тохкамаш шердар, цар боарам результативности лакхъяр, колхозий совхозий производства дерригa доакъош IIахо дегIамхувлар дукха Iилманна карагIдаьннарашн хьалха латта практикеи шерра юкъелаххаьара колхозашкахи совхозашкахи мамогта коикъостал дар», аьнад 1965 шера 26 марта КПСС ЦК Пленумо тIеийцача сонам тIа.

Нохч-ГIалгIайчен колхозашка, совхозашка, тIешлошка, заводашка, фабрикашка шерагш латт хьалха латтарий, производства новаторий мугIараш.

Хьалха латтарий опыт вай гане, лакъартбоаца берпате хьаст ба. Дика опыт Iоайра, из массанега дIакхачоийтара даим йоакхо ер а хьамсара Коммунистически парти. Дерригача боахамий, промышленни предприятей коллективаш рентабельни болх бац хилав, тIехьаюсараш хьалха латтачар боарамга дIакхоачелр — общественни рузкъа дебадаа йоккха резерв я.

Цу доагкийча кхоачамех боагIача тайпара пайда а оцаш шоай боахамаш лелалоц дукха коллективаш я республика. Укх дIабахача ялх бетта юкъера лаьрхIача кховбачк хIара IаттагIа 1394 килограмм шура дьекхай Шелковской района Ленина цIерахча колхоза доярка, кхетта йоккха котало дьекхай «Шелковский» яхача племсовхоза ж IупIa а. Хаара устагIнина тIера ялх килограмм бIаь грамм тха даьккхад цига. Цу шиъна а боаламе кхетамна пайда эц гонзача доярка, ж IуЙ опытах, из шерра балха юкъеккхуь.

Вай республикe дукха ба пIи хеза хьаммIаш, свекла лелаераш, трактористаш, комбайнераш, хьайбаш лелаераш. Шоайта уллув болх беча шоай новкъостел кхьоа хIамаина белгала ба уж. Царна хев балха ха кхее. Iилманнеп практиканел карагIдаьнна кердакараш балха юкъеккхаьа, шоай къахьегам пайдаегIа долча тайпара вIаштIехьбаккха. Цудухьа массанена хьоахам толаш болх бу «Назрановский» совхоза Альти-Юртарча отделене доярка Барахоева Лемкас, Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза, СССР Лакхехьарча Совета депутата, коммунистический къахьегама сийлен цIи лелаеча бригада бригадира Кагерманов Олдзаара, Ачхой-Мартана «Лермонтовский» совхоза хьамкIаш лелаеча механизированни звено звеньевой Захаев Лабчас, кхычар а.

Iилманца оагIув болаш болх бар, шийна тIадилла гIулакх дог лалаш кхоачашдар, оно ца кхобеш къахьегар, наьха болх дикагIча тайпара вIаштIехьбаккхар — ма да керттерар.

Цу дешай боагIIаш бола доархIам ца беча кхача беса лел гIулакхаш. ГIорбаьнача хьамкIаш, свекла лелаераша, ж Iуйта, хьайбаш лелаераша таьна боахцаш болх беча дукхахачар кхоачашъяд пачхахьалкхен планаш, кIезига хьукъьаду ялаташ, доза а хьайбай продуктивность. Наьсарен, МалгIабика, Нохжай-Юрта, Ведана районий дукхача боахамашка Iаальяте лехара латт моттигера опыт Iомаелга, Iилманнеп практикален карагIдаьнна кердаларш балха юкъехухьилга.

Хьалха латтарий опытах махулла кукхагIа пайда оца пах Iомабара лаьрхIа дIадахача шера цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи, фермашкеи звеношкеи вIашагIъехкар опыт Iомаю школаш. Ала деза, царех цхьайолчар лерттIа болх баьлга а хьалха латтарий опыт йоаржадра царех боцкха пайда баьлинга а. Къаьстта йоаржадра царех боцкха пайда баьлинга а. Къаьстта дика болх бир Эсмухамбетов Наурди волча вIашагIъехнай хиинача школа. Лоалахарча районашкара, боахамашкара дукха нах хилар цига гIорбаьнача ж Iуй опыт Iомаеш.

Бакъда, хьалха латтарий опыт Iомаеш а йоаржаеш а йолча дукхача школашка кхьйра болх баьбац соакха. Цу гIулакхъ колхозий совхозий кулгалхоша, юкъхьенцара партийни организацешна, специалистошна лерттIа йоакхо ца яьлла, болх тесса битандаь хиннал из.

Юрта боахам цIаьхха ца хиннача тайпара сиха дегIабоалабе йоккхий торонаш хьайийлай Коммунистически парте Центральни Комитета мартовски Пленумо. Цун решенеш кахара кхоачашъяра Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой хьиларе къахьегаш боацкача хана кхы а лакхбевлаб хьалха латтарий опыта доархIам.

Хьийкъа ялат чуэнаш боахк республика ахархой, механизатораш. Из болх сиха а цIена а чакхбаккхарах тайпна да пачхахьалкхена ялат дIадаьара плак кхоачашъелга. Хоиш из хиллара, каст-каста дехьача догIаша чIоагIа новкъарле ю механизаторашта. Цхьабакъда, гонзагIчар, балхах боакъоша дог лазачар, балха хьаа кхоебечар уж ерригa халонаш вша а эш ялат сиха чуэц. Масала, дукха ха йоаццаш боккха толам баьккхар Мичурина цIерахча совхоза кхоалагIча отделене жатчаца ялат хьекхача Мерацханов Са!ид-Маьмада. Ийс сахьатан тIехь итт минутах 76 гектара тIара вIа хьекха касарах Iодиллар из, нормах 15 гектара тIара мара хьакха ца дезаш хиннача.

ТIехьнах бизза пайда эцаш, болх лерттIа вIаштIехьбаьккха къахьега механизатораш кIезига бац вай колхозашкеи совхозашкеи. Боахамий кулгалхой, партийни, профсоюзни организацей, специалистий сийлен декхар да цар балха методаш кхоачашдар кхычарна дIаIомаьр, шерра йоаржадр, уж балха юкъехахьар. Цу дешашта хIанз къаьстта тербах тIабахийза беза парте райкомашa, юртбоахама районни производственни управленешa.

ДикагIбарий опыт йоаржаеча а дIайовзийтача а хьинаре дахьа лоацаш хила беза юртошкарча культпросветучрежденей болхлой а. Цу даькъе дукха хIама де вIаштIехьдаргла лерттIа кийчъаьча сайреший, агитбригадий коллективаш.

Шийна удун воаллача сиго, шийна лоаллахарча бригада, звенос болх во беш хилча, пхьанаш кхоачаш ца еш хилча бала ца кхоачаш а оарцагIа ца воалаш а хила йиш яц советски саг. Массанахьара болх цхьатарра товбара, тIехьаюса коллективаш хьалха латтачарна тIехьакхелра дьсса тIахьехамаш дарах, дикагIбола опыт хестаарах хьабала цхьаьккха пайда бац. Эшар да вIоаргта а гIулакх доаваш а анализ ю. хьалха латтарий опыт балха юкъеахьара бокъонца новкъостал дар.

ХIара колхозо, совхозо, ферме, бригаде дикагIбарий опыт Iомаара а из балха юкъеяхдьара а оарцагIовлаш хила еза хIара кулгалхо, специалист, коммунист.

ХЬАЛХА ЛАТТАРАШЦА НИЙСЛУШ КЪАХЬЕГА, МЕХАНИЗАТОРАШ!

БАШХА-ДИКА МЕТОД

Грозненски районерча Кривоносий цIа тIара оалхазараш лелаеча совхоза механизаторашa юкъейоаладьй гурахьа дIайийла кIа бола культураш сухалбаь чуэцара метод. ДIадахача шера цу тайпарча методах 68 сахьата 2000 гектара тIара гурахьа байна мукхи кIай чуйица баьлар уж. Лакхара овсарле йолаш болх бе механизаторий йиш хилар къахьегам лерттIа вIаштIехьбаккхарах. Цу методо боахамта йиш хулийт поживни культураш сиха чуэца а, шой хайнахьо нохагIа дув ялаташ дIаде а, лаьтта дика кийчде а.

Механизаторий болх толамца дIабахьара керттера хьал да ялаташ чуэцара дика кийчо ярь хилар. Из болх ма а йоалаш чакхбаьккхар совхозе. Боахама доалахьа я 33 жатка, царех 15 тIехьатувсараш а йолаш. Цул совгIа, укх шера балха юкъейоалаьй шерра моттиг чулоацаш ялаташ хьокха ЖВН—6 яха 8 жатка. Йоахаме йолча 15 комбайнах хIаране сеоипах чуэца деза 165 гектара тIара ялат.

Ка бола ялат чуийцачул тIехьагIа де довча балхий хьалъохьа е оза торко яьй совхозо. Ча хьатIагуддара кийчъяьй 9 тележорашъерги 3 паркIаш хьалкхувсарги. Кийчдаьча чах ах дIаозаргда доахана Iа доалакхача помещенешта юкхе.

КIай мукхи чуйица мувъадаьначa 800 гектар долча кхашка дIаоврбъа поживни культураш. Цига оадам дара хIанза кийчъяьй ДТ-54 яха 12 трактор.

Дика вIаштIехьдаьккхад уалаа шерда ялат дIендега а. Хьатта отталай ялат дIенду 4 машин. Цу гIулакхо торо хулийт хьем ца боц ялат цIенде.

Нормаш тIехкхоачашъеш къахьегача комбайнерашкеи, жаткай машинисташкеи, автомашинай водителашкеи ахчанца совгIаташ телкъга отталаьд совхоза кулгалхоша.

Совхозе ягтаръ хьалха мукх чуэца болабелар шалагIча бригадера механизатораш. Ялат чуэцa болабелача хьалхарча дийнахь дика кийчо хилар ерига шорра ех чулоаца ЖВН-6 яха жатка тIехьайийза 8 шагIа лела комбайн. Цу машинай новкъосталца 10 сахьата 130 гектара тIара мукх чуйиц баьлар механизатораш. Ала дезаш да, из чуэцача дукхача комбайнерашна белгалбаьккна дика къахьийта хиларах. Массарел тIех толамаш дар Цицкашева Вахьаудина. Дийнахьа 1,5—2 норма йоаккхар цо.

Ка зокъа ца йоаеш ка бола ялат чуэцаш боахк кхыча бригадий кхашка а. Нагахьа саина агрегат оха моттиг нийсъелча, кхоачамбоацараш сихагIа дIадахаргахь оарцагIйоагIа технически новкъостала дежурни автомашина, хIаьта кхашкарча стопашка йолаш а электросварочни агрегаташ.

Ка бола ялат групповой методаца мара чуэцац механизаторашa. Цо аттача доалхк юрта боахама машинашта технически гIулакх делга. Ялаташ чуэца техника еса латтаргйоацаш комбайнаш йолча дIатIаккхухь доагори смазочни материалаш. ЛаьрхIа йолча агрегатаца уж хIамаш доаттаю Хамбикаров Халже. Комбайнерашн жаткай машинисташн оIоагIа раьза ба цунна.

Механизаторий бытовой хьалаш а дика вIаштIехьдаьхад совхозо. Укх шера совхозо Iалашъяьй дIахьа лела 2 кухни. Механизаторашa болх беча метте дIахухь бIайха кхача.

Касарах улла ялат хьалъоцачa йоалкхара хьекхам а гойташ къахьегаш ба комбайнераш: Перамзов ХIарони, Хасимиков Шалин. ХIара дийнахьа 20—22 гектара тIара касарах улла ка бола ялат хьалъэц царех хIаране, норма 12 гектар мара йоацача.

Вокха теркам тIабохийт укхаза ялат цIена хьалъоцаран дика ердаран. Цу гIулакха тIахьожаш доаттабу отделенешн агрономашa.

— ХIанзалца ялат ковш моттиг хинпаш тха касарах уллар хьалъоцача а е ялат оарлача а,— йоах 2 отделене агронома воп. Колинкова.

О. КОДЗОЕВ.

«Диалла» яхача совхоза 1-ча отделене кIа чуйица боалаш латт. Из бола ялаташ чуэцача дика толамаш долаш ва хьалхe лелаю комбайнер Джамалаев Ату.

СУРТА ТIА: Шела производственни управлене «Диалла» яхача совхоза 1-ча отделене кIа чуэцаш волла комбайнер А. Джамалаев.

Х. Мунаева сурт.

«Ингушский» совхоза кхашка

РЕПОРТАЖ

«Ингушский» яхача совхоза № 4 йола бригада. Кхай тIарча стане сатийна я. Цхьабакъда, гьаьнара хьакоз болх беча тракторий моторашa зу таташ. Цкъаза дай дIа а даьле юха а пиэткъа хьалаза долалу цар тата. Гурахьа дийна ялаташ чуэцаш боахк совхоза механизатораш.

Наькъа долхаш цхьан гув тIа кхаьчар тхо. 100 гектар совгIа ялат дIадийна моттиг уллар доахьеи сеххьеп гувнаш а долаш. Цига болх бош яр 6 комбайн.

7-ча июле мукх хьакха болабеннаб совхоза 4-ча бригаде. Ялат чуэц групповой методах.

Къахьегам дика вIаштIехьбаьккха дIаболабелар «Ингушский» яхача совхозе ялаташ чуэца. Совхоза специалисташ хьалхагIе а белгалбир комбайнашца хьекхари ардари къаьст-къаьста а долаш ялаташ чуэца деза участкаш.

Каст - каста дийлача догIо новкъарле яьлле а хьакха а хьекха касарех Iодиллар 158 гектар ялат. 9-ча июле из ялат хьалъоца болабелар механизатораш. 12-июле хьалийцар 58 гектара тIара ялат.

Ялат хьокхача дика къахьийгар комбайнераша Цечоев Умат-Гире, Гетагашев Хьажбикара, Додев Билана. Сменах йола норма 20 гектар мара йоацача, 24—25 гектар ялат хьокхар царех хIаране. Лакхара къахьегама толамаш дахарах У. Цечоева сипай совхоза карара пара теза ЦIе вымпел.

4-ча бригаде горох чуйица баьннаб. Шин дийнахьа хьакха а хьекха чуйийцар 33 гектара тIара горох. Механизаторашa аьрдай 474 центнер горох. Планаь 10 йолча, хIара гектара тIара йоалл 15,5 центнер горох.

Из культура чуэцача лакхара хьокхамаш гойташ болх бир комбайнерашa У. Барахоева, Х. Гетагашева, Х. Галаева. Планах 6 йолча хIара дийнахьа 8—10 гектар горох чуэцар царех хIаране.

Сухалбаь кIа чуэцаш а боахк совхоза кхашка. 12 июлага 4-ча бригаде хьекхар 408 гектар кIа. ХIаьта дерригa чуэца дезар 580 гектар кIа да.

КIа чуэнача групповой методах болх бу 8 комбайне. ДукхагIа йолча моттигашка хьакхари ардари къаьст-къаьста долаш чуэц ялат. ХIаьта фуна лаьрхIа 195 гектар йолча участкера ялат комбайнашца чуэпарга.

Ялат чуэцача доахача толамашa дIадут. Дукхьал яхь дийнахьа 408 гектар кIа хьекха баьлар механизатораш. Хьалхарча дийнахьа 80 гектар совгIа ялат хьалъийцар.

Касарах улла ялат хьалъоцача ца а йоалаш болх беш комбайнераш Додов Вилани Коригов Хьесани. Дукхьал цхьан дийнахьа 15,5 гектара тIара кIа хьалъийцар цар. Цу дийнахьа а бригаде арахийцар цу шиъ механизатора дьха толамаш дувца «Молния».

Ялаташ чуэцара тIехьа чал мукъадовх кхаш. Тоххараш ерашца хьатIа а кхухьаш аргIаш ду чах, е доахана фермаш йолча дIатIаоз.

...Юха а пнаъ. Цхьабакъда, хIанз цу наьнъа тIа гIодла дIа-юха ухараш кердача ялатах етта автомашинаш я.

В. МАРЗИЕВ,
тха кобнорр.

Ка ялар—болх лерттIа вIаштIехьбаккхар

Шелa районерча Ленина цIерахча колхоза ялаташ лелаераша семилетка тIеххьарча шера дехкараш кхоачашдаре юкххьанцара телам баьккхаб: цар 29100 центнераш тIех ялат чутессад Даьхен амбарашка. ХьамкIашкаре дIайиккхача нош ялатан пачхахьалкхенга доккара цхьан тIехкхоачашъяьй.

Колхоза правлене юкххьанца дене вIаштIехьбаьккхар ялаташ чуэцача агрегаташта юкъера яхь. Хьалха латтача механизаторага хIара дийнa дIатебар карара кара тела ЦIе вымпел. Вокхарол дикагIа болх бе гIертар хIара механизатор. Наьча балха гуцхал меттел, цун дикал а яр яхь доаттача юкъе къердаш.

Оарла ялат хьалъоцара цIенала доаттабаь тIахьожам чIоагIа хилар тьехьокх, нагахьа саина цхьан квадратни метр тIа 4—5 ка аьлийта хилар корадича, оайнаш уж кулгалхоша хьалотьалаша из йоалаш хиина хиларе а.

Ялат доадара дукхьал цу тайпара кьонсам доаттабарах дика берхат даьлар. Ленина цIерахча колхозо хIара гектара тIара чуийца ялат оагара дукхагIа за.

Колхоза механизаторашa техникаж кийса пайда ийбеш хилар баьхьан долаш бийсашкарча хана 485 гектар лаьтта аьхаз колхозе хIаналехьа. Тракторашн дийнахьа комбайнашн лелаеш хулар, хIаьта буса наьрех тIхьанаш кхош чах цIендеша рожаш оахамаш леши хулар. Ка бола ялаташ чуийцача кхашка хIаьо хьажкIаш хIайибиш яла йоалла колхоз.

Ялаташ чуэцилга долаелча колхоза председатель волча нох. Муслуева, партийни организацеи кооттерча специалистанн цхьана, уйла тIаерзайир агрегатех групповой кьесийе пайда ийбара. Из моттига дара: мукх кIай чуэцаш ерригa а 7 комбайн хьалхагIа кхаьча даьннача цхьан кхай гIа оттайора, цул тIехьагIа ялаташ кхаьча дадь-даьнача воах участкаш тIа уоттайора.

— Тха тешам белар, — йоах колхоза партбюро секретара нох. Цехтукаев Алама, — ялаташ чуэцача агрегатий болх царех йоккхий групнаш а еш вIаштIехьбаккхар дукхаха а пайдане хиларах: машинашта технически Iунал дар аттагIа вIаштIехьдоаккхаду, яхь денаергIа йоаржаялу, цаха юкъера кхетама болх боадажабара дикагIа дола хьалаш хулийт.

Колхоза коммунисташа дийцар ялатагиш чуэцача денош, шоай кулгалхо кефте а волаш, доахIамегIа йолча участкашна хуаддга. Цу гIулакхо новкъостал дир техникаж биза пайда эцара новкъа дола гIулакхаш гучадаха а ца хилийта а.

Техникаж дешней бийсьнен 22 сахьата пайда ийбелгеи профилактикага ши сахьат ухийтилгеи дага а лаьца дIадоладаьр яр коммуниста Тутаев Хьусена кулгалду бригада.

Гурахьа дув ялаташ сихагIа чуийца дахара новкъостал дора вахара хьалаш — юкъара кхача буалга а кхьзараш а дика вIаштIехьдахара. хIара денна араюлаш хиннача «Молния» яхача листокаша, къахьегама листокаша. Агитатораша, юртарча библиотекай, клубий, цIеча уголокий болхлоша хадлаза хIара денна кхашка болх бераш а денна кхухьав керда газеташ, журналаш, художественни литература.

— Кхетаде хала ца, — йоах колхоза председатель нох. Муслуева, — IуйрIийна 4 сахьат даьлча лема сайрийна 10—11 сахьат далладца цхьан сменага болх бугур ца волар. Делкъе тIехьагIа беррагаш а кIаьдбале хул. Цудухьа тха механизаторашa делкъе бийсайен акъаза хуоллуш а ца беш, ах дийн бийсен хаьлча хувналуш бу болх. Цудухьа цар балха овсарле лин бийсен даьлча хувналуш болх берий йолчул шоаза дукхагIа я.

Ялат чуэнача хана яхь кулгалхара опытах пайда а оаш, хьажкIаш чуэнара, гурахьа дув ялаташ дIадера, кхыдола юртбоахама балхаш чакххахара дика кийча яра эша гIулакхаш деш я колхоза правлени.

М. АЛБОГАЧИЕВ.

ЛЕНИНГРАДЕ вIашагIбеттабалар

ЛЕНИНГРАД, 13 июль. (ТАСС). Селхан Смольне КПСС ЦК Хьалхарча секретара Л. И. Брежнева къамаьл хилар Ленинграда а областа а партийно-боахама активаца. Къамаьл дечa бар парте Ленинградски областной а городской а комитетий бюро членаш, КПСС Ленинграда а областа а горкомий райкомий секретараш, парте обкома а горкома а отделий заведующеши заведующей заместителаши, къахьегамхой депутатий Ленинградски областной а городской а Советий исполкомий, ВЛКСМ областной а городской а комитетий, Ленсовнархоза кулгалду белхлой, хIаьта иштта города производственни объединеней, йоккхагIча предприятей, гIишлоний организацей кулгалхой.

Къамаьл дечa хана Л. И. Брежнева дийцар КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъяра хьакъехьарча партийни, боахама, общественни организацей декъерех лаьца, хьатIадоагIачь ихе шера йолча халкъа боахама плана проект оттаврах лаьца, цо дийцар партийни организацей болх дIахо тоабарца дувладенна доза дешаш.

Саррахьа оптико - механически приборий предприятей Ленинградски объединене баьхь хилар Л. И. Брежнев, Д. Ф. Устинов, Л. В. Смирнов.

Объединене директора Н. Н. Панфилова дийцар предприяте балхах лаьца, дунен тIарча дикагIча стандартий боарамера тайп-тайпара йола оптико-механически прибораш хьахра тIехьа цун коллектив доаттабеча къоносах лаьца.

Л. И. Брежнева цунца цига баха новкъостийн объединене цехашка хилар, производство иштта вIаштIехьаьньакха я, киноаппаратура яра иштта хец хьийжар, белхлоца, инженерашца, техникашца къамаьлаш хилар.

ДОТТАГIЛЕН УЙЛАНЦА

Укх тIеххьарча хана Москве переговораш хиннай СССР Министрий Совета Председатела заместитель, КПСС ЦК член В. Н. Новиков керте волча Советски Союза правительствени делегацеи ДРВ премьер-министра заместитель, Вьетнама къахьегамхой Парте ЦК Политбюро член Ле Тхань Нги керте волча Вьетнама Демократически Республика правительствени делегацеи юкъе.

Переговораш хиннача юкъагIа Вьетнама премьер-министра заместителца, къахьегамхой Парте ЦК Политбюро членаца Ле Тхань Нгица доттагIале, дога тIара къамаьлаш хилар КПСС ЦК Хьалхарча секретара Л. И. Брежневеи КПСС ЦК Президиума члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгинеи.

Вошал а доттагIал а долаш, бизза вIаши кхеть а кхеташ переговораш ий баьхьи долаш шинна а оаеIоне согласиенаш яьй, американски империалистий агрессене духьалерча вьетнамски халкъа къоасама дувоаленна хила дезаш хьаьттатий торо а еш, Советски Союзо ДРВ хахьа боахам дегIабоалабараш моха тIемах лорабар чIоагIдараш новкъостал дара хьакъехьа. Цу соглашенешца белгалду хьалхагIа оттаьча соглашенеех Вьетнама Демократически Республикана Советски Союзо хIанзалехьа а деш долча новкъосталах совгIа, кхы тIа а новкъостал дела.

ХЬАЛХА ЛАТТАРАШ

Укх тIеххьарча хана дика болх беш хьайоагIа гIишлой - монтажни Нохч - ГIалгIай производственни объединене кирпичаш еча керттерча завода коллектив. Валови продукци арахецара ялх бетта план 110,1 процент кхоачашъяьй завода болхлоша. Планал совгIа арахийца продукци 118 эзар сом махьа я. ХIаьта товарни продукци арахецара план 112,9 процент кхоачашъяьй. Къахьегама овсарле 10 процент лакхъеннай.

Шера план хаиал хьалха кхоачашъяра кьржача социалистически яхье хьалха латтачарех я Катаева Елена Григорьевна кулгалдеш йола коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабу цхьоалагIча цеха коллектив. Валови продукци арахецара ялх бетта планах лаьрхIачул совгIа 2 миллиони 432 эзари кирпичаш арахийцай цеха коллективо. Къахьегама овсарле 8,5 процент лакхъеннай.

Цеха коллективо завода коллективашта юкъе эгтара хьалха хьаллаьцар саратовский метод—арахецаш йолча продукце дикал лакхъелга. ХIанзалца кирпичаш йотта пишкаш кIорацa летайора, из бахьан долаш уж дика а хилацар. ХIаьта кIанз пишкаш газаца летаю, цо торо тулийт кирпичашка дикал лакхъе а, кирпичаш хозагIа хилийта а.

Цхьа дезал санна барт тайна къахьегаш я дукхача къамех кхаа болх бу цеха коллектив. Къахьегама толамаш доахача хьинар кхо ца деш дика къахьийгад Ужахов Мусас, Абдулазимов Шераудe, Шайдулов Шахпилисяна, Знаевская Зинаидас, кхычар.

Ч. САМИЕВ.

1965 ШЕРА ХЬАЛХАРЧА АХ ШЕРА РЕСПУБЛИКА ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГIААХАРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАН КХОАЧАШЪЯРА ИТОГЕХ

Нохч-ГIалгIай АССР статистически управлене хоам

Партин XXII-ча съезда, КПСС ЦК октябрьски, ноябрьски, мартовски Пленумий решенеш кхоачашъеш Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоши оьшуча чакхйоалача шера ХьалхарЧа ах шера кегла толамаш дехьад республика экономикин культурин дегIайоалачух.

Республика халкъа боахама къаьст-къаьстача доакъошна план кхоачашъярах йола даннаш йоалаю укх йохехьа:

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Ах шера йоагIа план производства юкъарча боарамгеи керттерчи изделий дукхагIчарген дилача республика промышленносто кхоачашъяьй. Промышленни продукце боарам 1964 шера хьалхарча ах шера хиначул плана 8,7 процент дерхIаш хинаць мотта 11,7 процент лакхбеннаб. ТIайкха, семилетка чIехкьарча шера вадавех белгалъяь хиначул сихагIча темпаца дегIайоагIа-ах промышленность.

Кхы а лакхагIча темпаца дегIаяхар промышленноста керттера доакъош: мехкдаьтта даккхар — 38 процент, химически — 23 процент, машинаш металлах хIамаш ер — 16 процент.

1965 шера хьалхарча ах шера валовой продукци ялхара план предприятешна укх тайпара кхоачашъяьй:

	[illegible]	[illegible]
Республика промышленность	101,7	111,7
Къилбаседа Кавказа совнархоз предприятеш	100,9	115
«Грознефть» объединене	101	137
«Октябрьнефть» НПУ	105	109
«Старогрознефть» НПУ	103	100,9
«Малгобекнефть» НПУ	101	167
«Сунжанефть» НПУ	100,3	99,4
«Горскнефть» НПУ	100,5	173
Гудермески НПУ	106	94
Мехкдаьтта-газа управлени	106	108
Карабулакера газобензинови завод	78	—
Грозненски ремонтно-механически завод	105	113
«Грознефтехимзаводы» яха объединене	101	111
Грозненски химически комбинат	100,8	124
Грозненски мехкдаьтта чакхдоакх завод	102	101
Крекинг-завод	108	109
Нефтемаслозавод	103	120
Новогрозненски мехкдаьтта завод	103	104
Производственно-товарни контора	102	104
Производственно-энергетически контора	103	103
Машиностроительни арматурни завод	106	96
Ацетонови завод	103	118
Автогенно-карбидни завод	112	106
Ремонтно-механически завод	150	131
Нохч-ГIалгIай химзавод	110	123
Машинаш металлах хIамаш ехар «Красный молот» завод	100	109
Транспортни машинаш ю завод	102	136
Нохч-ГIалгIай «Терек» яха мебель-дахчах хIамаш ю производственни объединени	102	128
Нохч-ГIалгIай гIишлои материалий предприятий производственни объединени	108	134
Грозненски швейно-трикотажни производственни объединени	99	86
Кхачан промышленность	99	128
Нохч-ГIалгIай дулха комбинат	93	117
Грозненски консервни завод	120	107
Ассиновски консервни завод	105	96
РСФСР СНХ-ра производственно-совхозни объединени	105	83
Моттигерча Советий промышленность	106	106
Маьхка петарие промышленность трест	104	110
Бахача даха бытовой гIулахх ду управлени	109	100,3
Республиканска министерствий ведомствий	105	112
РСФСР гIишлои министерства предприятеш	103	109
Шура кийчъярен чакхъяммарен управлени	112	116
Хьун боахамеи тьу лоралрен управлени	97	78
Гаражни оборудоване завод	100,1	102
Общесоюзни министерствий ведомствий промышленность	102	104
«Грозэнерго» районни энергетически управлени	103	103
Электромеханически завод	100,2	107

Валовой продукци арахецара план кхоачашъеш цхьайолча предприятешна бизза лайда яцаяар долаш долча кхоачамехи торонех. Валовой продукци арахецара план кхоачашъяннар 18 промышленни предприятё, цар 1,4 миллион сом мах бола продукци ца яьш йитай.

Натуральни аьхча отташча ассортиментах йоагIа план кхоачашъяннар цхьайолча промышленни предприятешна. «Красный молот» яхача заводо мехкдаьтта аппаратурах, мехкдаьттан буруъ тохарен оборудованена эшача запчастех, мехкдаьтта продуктан дIа-юха кхоьхьара эшача цистернех, буруъ тохарен цементировочни массех йоагIа план кхоачашъяьяц; Грозненски химически комбинато — ацетонах; Нохч-ГIалгIай химзаводо — бытовой хими товарех, кIаьвача тела товарех; Ермоловски дока — паркетах; «Терек» яхача мебель-дахчах хIамаш еча производственни объединено — бунь тохача гIандех, секретерех, буфетех, книжни тархех; «Металлист» яхача заводо — скобяной изделех, металлически изделех йоагIа план.

Планал сонгIа арахеца мукъа луш болча, кIезига мара дIа ца йоаха продукци арахец предприятешка. Грозненски химически комбинатё ах шера оттаьча планал сонгIа массех итт тонна синтетически фенол арахийцад, кIаьвта нефтемаслозаводо — стержневой краситель.

1965 шера хьалхарча ах шера къахьегама оьсарле лакхъяра план тIехкхоачашъяьй. Промышленностера къахьегама оьсарле планах 7,5 процент мара лакхъяйна ца йоагIаь мотта 8,9 процент лакхъеннай.

Промышленноста къаьст-къаьстача доалъошка план кхоачашъяра промышленни продукци ялхъялари укх тайпара да:

ДОАГОРЕИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИ ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

	[illegible]	[illegible]
Мехкдаьтта	101	137
Газ	100,9	153
Бензин	103	108
Дизельни доагор	110	110
Лигроин	98	109
Парафин	108	136
Мехкдаьтта битум	104	97
Электроэнерги	103	104
Теплоэнерги	100,9	100,6
ХИМИЧЕСКИ ПРОМЫШЛЕННОСТЬ		
Спирт синтетически	103	153
Фенол	100,6	91
Ацетон	99,6	93
пунна синтетически	106	111
Спирт бутиловии изобутиловии	106	119
Синтетически дубителаш	100	80
Полиэтилен	126	125
МАШИНАШ ХЬАЯР		
Мехкдаьтта аппаратура	99,4	118
Насосаш	87	98
Хиш мехкдаьтта тIов бохабу агрегаташ	100	97
Скважинаш кархрияра эша цементировочни агрегаташ	100,4	113
Автомобилашца мехкдаьтта продуктан дIа-юха кхаьхьара эша цистернаш	92	91
Тракторни прицепаш	105	109
Шуьйра цIенъя «ММ-3» яха машинаш	105	118
Амперметраши вольтметраши	100,2	114
Керташ йола машинаш	113	60
ГIИШЛОИ МАТЕРИАЛИЙ ПРОМЫШЛЕННОСТЬ		
Кирпичаш	103	106
Тхов тIе йилла кирпичаш	93	83
Кир	101	97
Сборни аьшка бетона конструкцеш	99,2	111
Гипс (алебастр)	110	105
ХЬУН А ХЬУ ЧАКХЙОАККХА А ПРОМЫШЛЕННОСТЬ		
ГIулакхна йола хьу праьйкхар	91	88
Херх хьекха материалаш	98	97
Шаьръаь фанера	102	107
ЕЙГА ПРОМЫШЛЕННОСТЬ		
Швейни изделеш	111	91
Чухьа юхаю трикотаж	98	130
Тулатах бáь кога гIирс	103	102
пуьцна берий бар	97	95
КХАЧАН ПРОМЫШЛЕННОСТЬ		
Дулх	92	119
Колбасно-ветчинни изделеш	102	102
Хьайбай даьтта	116	121
Меравча шурех ю продукци	104	108
Кхача	117	93
Кондитерски изделеш	96	93
Маьхка-булочни изделеш	100,7	103
Макаронни изделеш	92	89
Ганари даьтта	104	257
Консерваш	105	97
Шекар	122	—
Пиво	100,9	100,6
КУЛЬТУРНО-БАХАРА А БОАХАМЕ А ЭША ПРЕДМЕТАШ ХЬАДАР		
Мебель	96	130
ПхьегIаш	118	69
Мечкаш	197	64
Скобяной изделеш	43	23

Халкъа боахама керттерчарех цхьадолчар хиларах тарра арахецача продукце дикал лакхъяра тIехьара хьокъах хила мабоаттIера лолабаш республика цхьайолча промышленни предприятешка. Мебельни, кога гIирс беча, швейни, кхачан промышленносто дикал лоха йола, бахача паха кIезига хоатта продукци арахецаш моттигаш каст-каста нийсалу. Отташча боаранех да хилар бахьан долаш реализаци ечара яьхай 59 туб. сомий-баьца дарий консерваш, царех 27 туб. Ассиновски консерви заводе яьраш 26 туб. моттигерча советий предприятеша яьраш; мебель — 355 единица, цунах 279 шкаф «Терек» яхача мебель-дахчах хIамаш еча объединене яьраш а йолаш; швейни изделеш — 6 эзар, царех 3 эзар швейно - трикотажни объединене яьраш а йолаш, 5 эзар тулатех бáь кога гIирс. Шитта реализацира хьалхий хьайбай продукташ— шурех дулли.

1965 шера хьалхарча ах шера промышленностера экономически показателаш тоалра дIахо а болх бир. Кхоа а беш йолал, материалаш, доагор, электроэнерги дIанкийтар, хIаьта продукце дикал лакхъяр, шитта цхьайола организационно-технически мероприятеш яр бахьан долаш продукце дукхача тайпашка хIадодар юкъ да йиш хилар. Республика промышленность бIарча хьайнаца продукцега дIабола мах лохбарах планал сонгIа 5 бетта 300 эзар сом кхоачар, товарни продукце сома дахьхIа дола маьхаш — 0,1 капикаш.

Доккхий экономически толамаш даьхад «Грознефть» объединене предприятеша. Хьалхе а даьча доаргIамех продукцега дIадодар лоддар бахьан долаш планал сонгIа хьалхарча ах шера объединене гIолла кходдир 400 эзар сом.

Къаьда продукцега дIадодар лакха лакддир Грозненски мехкдаьтта чакхдоакхача заводе, мединструментийн «Электроинструмент» заводаша, дулха комбинато. Цхьайолча предприятеша хьалха а санна рентабельно йолаш бу болх.

Промышленни предприятеша, Грозненски мехкдаьтта Iилма-тохкама института, комплексни автоматизаци, мехкдаьттан гази промышленноста Iилма-тохкама а проектни конструкторски а институтий филиалаша керда техника юкъейоалаеш, производственни процессашта механизаци, автоматизаци еш, Iилма-тохкамаш деш дIахо болх бир.

Мехкдаьтта дукхагIа хьалдийтар дукха мехкдаьтта тIоьлашка хий, газ, фо чудохийташ искусственни воздействе процессаш юкъехийлар мехкдаьтта промышленносто. Буруъ детача спуско-подъемни операцешта, вышкомонтажни балхашта механизаци йир, алмазни, дIахийтачен хIезигачьеев диаметрий одноапорни буруъ хийтар скважинашта.

«Красный молот» яхача заводо арахецаш доладьяд промышленни продукце шорра тайпаш: БВ-15 яха хий кхоьчуйтий йола 3 блок, цементировочни агрегаташи скважинашкара мехкдаьтта тIоа бохабеча агрегатан объемга эра эша 400—700 атмосфера даьлени йола 1 БМ-700 яха манифольда дIа-юха хоувла 4 блок.

ЮРТА БОАХАМ

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъеш республика къахьегамхоша 1965 шера хьалхарча ах шера шийна толамаш даьхад юртбоахама производство дегIайоалаеча.

Юртбоахама продукцех душ бола мах лакхбаро, паччахьалкхене оаргйолча культурай хувцалургйоаца планаш дукхача шераашта лаьрхIа оттаьво кхетам болашагIа а перспективнегIа а юрта боахама дерриге доакъош дегIадоаладе йиш хулийт колхозашкеи совхозашкеи.

1965 шера бIаьсти юш йола культураш лоаммача хана а лакхача агротехнически боарамах а дIайийр, культураш дIаюча лаьттий структурана юкъе белгаллаьина хувцамаш даьд. ДукхагIа дIайийнай сидуаргаш, шекара фабрични свекла, тхьамка, хIаьта шитта доакъара культураш а.

Лаьтта деладара культура лакхъош, лаьттан хIара гектарах кхы а дикагIа пайда оьарбелаш колхозаши совхозаши кхачна беш боккха болх ба.

1965 шера юрта боахама ерриге культураш дIайийна лаьтташ укх боарамех хилар:

Культураш дIайийна ерриге лаьтта	453,4
цунца:	
	(эзараш гектараш)
Фийр бола культураш	237,1
Гураьха лийтa кIа	117,1
гураьха бийна муках	48,8
Йиша кхачара йола хьамлIаш	50,4
дуга	2,6
Йлата-бобови культураш	10,6
Шекара фабрични свекла	12,0
Гидуаргаш	23,5
баьца цааргаш	7,6
Картолаш	6,0

Хий дехкача лаьттанка 64 эзар гектар культураш дIайийнай, царех 34 эзар гектар доаш фийр болча культураш.

1965 шера хьалхарча ах шера колхозашкеи совхозашкеи кханка Iилай 292 эзар тонн органически удобренеш, е 8 эзар тонн 1964 шера цу хана йиллачул дукхагIа, 18 эзар тонн минеральни удобренеш.

1965 шера хьалхарча ах шера хьайбай фермай болхлошна, специалисташа, боахамий кулгалхоша дукха ший тIабахийтаб дулх, шура, фуаш, тха дукхагIа даккхара а уж паччахьалкхенга дукхагIа дохкара а.

Колхозашкеи совхозашкеи хьайбай продукташ укх боаранех дукхагIа яьхай:

	[illegible]	[illegible]
Дулх (хьайбаши оалхазараши дулла даьккхар)	5,2	126
Шура	37,0	118
Фуаш (миллионаш)	20,7	125
Тха	2,0	122

Хьайбаех йоала продукташ дукхагIа хилар эгара хьалха хьайбай продуктивность лакхъяра чотах.

ХIара фуражни Iаьта лаьрхIа колхозашкеи совхозашкеи 79 килограмм дукхагIа а ерриге лаьрхIача 901 килограмм а яьккхар шура. ХIара яхача котама лаьрхIа 72 фуъ гулдаьд. Шу доладеннача юкъье хиначул хIара устагIашка тIера 3,7 килограмм тха даьккхад, е 1964 шера хьалхарча ах шера даьккхачул 800 грамм дукхагIа.

Дукха Iаьттагара лаьрхIа эгара дукхагIа шура яьккхай «Ермоловский» совхоза хьайбаш лелалераша — 1348 килограмм, № 3 йолча сомий-баьца заарий совхозо — 1272 килограмм, Шелковски районерча Ленина цIерахча колхозо — 1394 килограмм, Грозненски района 1-ча Мая цIерахча колхозо — 1126 килограмм, кхычар а. Укх шера хьалхарча ах шера Грозненски шурай совхозе хIара ахкача котама лаьрхIа 111 фуъ гулдаьд. «Шелковский» племсовхозе хIара устагIашка тIера лаьрхIа 6,1 килограмм исалий ду кIаьда тха даьккхад.

ХIаьта шитта толамаш даьхадале а дукхача колхозийи совхозийи хьайбай фермашка йолаш йолча торонех дIахо йолача хана дулх, шура, фуаш, тха даккхара кхочамбоилаш пайда эцац. Хьайбай продуктивность лоха йолаш юс, хьайбаш деш а дахна кьайбаш дукха Iехара дуеш а доккхий лопаш хул колхозашкеи совхозашкеи.

Ахкан эмалахь а хьайбаш долалелга дика кIаштIехьа ца даккхар бахьан долаш дарегIарча Iалама доакъарах хьайбаш дорстадара а шура лекхара а бизза пайда ийцабац дукхача фермаша.

Хьайбай продукташ паччахьалкхейга йоахара 1965 шера хьалхарча ах шера план укх боарамех кхоачашъяьй:

	[illegible]	[illegible]
Хьайбаши кхоа тIара оалхазараши	99	114
Шура	110	112
Фуаш	112	120
Тха	109	108

1964 шера хьалхарча ах шера хиначул шара боарам лакхбеннаб: хьайбаши кхоа тIара оалхазарши 21 процент, шура 17 процент, фуаш 22 процент, тха 32 процент дукхагIа.

Хьайбай продукци дIаэцара керда моьттаж юкъедоаладар бахьан долаш республика колхозашкеи совхозашкеи къачхаь паччахьалкхенга хьайбаши шурех йоахарах кхы тIа а шин миллион сом сонгIа доходаш.

ТРАНСПОРТ

1965 шера хьалхарча ах шера Къилбаседа Кавказа машинанькъа Грозненски отделене хьалкъа боахама мукъа тIаботтара план — 101,8 процент кхоачашъяьй, цу даьккъе мехкдаьтта продуктан чуботталга 102 процента беньа мукъ тIаботтанга 100 процента е ш.

Отделене гIолла йигай оаа отта 3393 поезд, царца дIабихьай 991,3 эзар тонн мукъ. ТоIабаь мукъ тIаботтар бахьан долаш 1239 вагон мукъалийтай.

Тепловозаша дийнахь-бус беча балха оьсарлен задани 100,6 процент кхоачашъяьй, тепловозаш сиха лалара план — 98,1 процент.

КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШ ХЬАЛЬАР

Хьалхарча ах шера республика дIахо а хьалъеш яр мехкдаьтта, химически, кхачан, ейгача промышленноста эгара керттера йола объекташ. Республика халкъа боахама керттера фондаш паччахьалкхено капитальни вложенеи чотах 29,6 миллион сом лакхъоннай. Цхьабакъда, керттера фондаш юкъеоттийтара ах шера план 73 процент мара кхоачашъяьяц.

Республика халкъа боахамга дIадийта паччахьалкхено капитальни вложенеш 67,3 миллион сом хилар, 1964 шера хьалхарча ах шера хиначул 9 процент лекха а ба. Цхьабакъда, республика гIолла капитальни вложенеи ах шера план 93 процента строймонтажни балхех 92 процента мара кхоачашъяьяц.

Iалаьмате чIоагIа кхоачамбоалаш карасзаьйора эгара керттера производственни мощностийш — нефтемаслозавода мехкдаьтта чакхьахара гIишлош, Грозненски химкомбината дола объекташ, Вознесенская—Грозный яха мехкдаьтта провод хьалъяра къоасталла ерлеташ. Цу объектех цхьаьрий хьалъера шера план 15—35 процент мара кхоачашъяьяц.

Лоара лел ейгача кхачан промышленноста объекташ хьалъелга. Наьсарен-Юьрте трикотажни фабрика хьалъеча шера йоагIача планах 800 эзар сом карарлаша эцаш хиина капитальни вложенеш ах шера 284 эзар сом, е 36 процент мара карарлаьяц, кхоалагIча йоарталё эксплуатаце дIалийта аьнна белгалъяьяккхача Наурски маслозавода шера йоагIа план 25 процент мара кхоачашъяьяц.

Хьалхарча ах шера республика паччахьалкхен планах оттаьча средствий чотах 30 эзар квадратни метр мах чубалаш цIенош хьальяьд. Мах чубалача цIеносх пайда эца болабалийтара план 50 процент мара кхоачашъяьяц.

Мах чубала хьалъяьча цIенослех пайда эца белабалийтара ах шера план гIишлош еча керттерча тресташа укх боаранех кхоачашъяьй.

Хьалхарча ах шера план кхоачашъяра процент.

«Грозпромстрой» трест	26
«Чечингсельстрой» трест	65

Планах дала доагIачарех мах чубала цу дукха цIенош ца яьш летар «Грозпромстрой» СМУ-3, СМУ-4, хIаьта цу треста СМУ-12 ах шера цхьаккха а цIа эксплуатаце доталац планах 10 эзар квадратни метр дала доагIашехь а. Мах чубала цIенош хьадича лоатароца лелох хьал а дь, мах бала лайшаб 3 эзар квадратни метр хувача цIенош.

Хьалхарча ах шера подрядни организацеша шоай планаш кхоачашъяьча подрядни балхий юкъара боарам 32,2 миллион сом хилар, дIалахача шера хьалхарча ах шера хиначул 15 процент дукхагIа хул ва.

Подрядни организацеша хьалхарча ах шера план укх боарамех кхоачашъяьй (процентех):

«Грозхимнефтестрой» трест	110
«Грознефтехимремстрой» трест	89
«Грозпромстрой» трест	91
«Чечингсельстрой» трест	76
«Чечингушпромстрой»	115
Бытовой гIулакхий дара СМУ	115

Йоккхача 35 подрядни организацех хьалхарча ах шера планех 23 мара кхоачашъяьяц. ГIишлош хьалъеча хьалха, а санна дукхача объекташкех гIишлошкех юкъаш йоаю материальни къаьстинен ресурсаш хьалъеш летта объекташ шоай хана хьа к йиша а материалашцеи оборудованецеи Iалашъяьц, къаьстта керттера ярш, ро пайда ца гIишлош еча техникахи болхлоех.

ГIишлош хьалъеча цIенкаштара кхоачамбоалдараш хилар бахьан долаш лоша дегIа хул гIишлошъяра-монтажни балхаш. Духьал укх шера 5 бетта гIишлошъеча подрядни организацеша да ца 600 эзар сом хилар.

ХАЛКЪА МАТЕРИАЛЬНИ ХЬАЛ-ТОРОИ КУЛЬТУРИИ БОАРАМИ ЛАКХВАР

Халкъа боахам дегIабарца цхьача дукхагIа хул болхлойи гIулакхера нахи, лакхлу бахача наьха доходаш. 1965 шера хьалхарча ах шу чаккхоалаш республика халкъа боахамера болхлойи гIулакхера нахи соажа цу хана киинаред 6 процент дукхагIа халар.

Промышленносте, гIишлош хьалъеча, юрта боахаме, транспорте 6 эзар саг болхлой тIаихийтар; школашка, дешара заведенешка, Iилма-тохкама а дарбаи а учреждешеш — 5 эзар саг.

Хьалхарча ах шера технически ремесленни училищаш, юрта боахама механизаци училищаш йисте а яьна, промышленносте, юрта боахаме, гIишлош еча, транспорте болх бе вахийтаа квалификаци йола 1226 болхло.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС сонамга хьежжа болхлошта алапи тIатехад, 1965 шерах дIалахача хана алапи тIатехад торговле, общественни кхачан, жилищно-коммунальни боахала бытовой гIулакх дара, материально-технически снабженей заготовкийн, культурно-просветительни учреждений, паччахьалкхен боахамаш управлене, кредитни страховой учреждений болхлошта.

1965 шера 1 июль тIаьхкоачаш паччахьалкхен пенси эцаш 7,6 эзар колхозхой хьалха колхозни членаш хиина нах бар.

Ерригаи республика хьалхарча ах шера товарооборота боарам 132 миллион сом хилар, 1964 шера хьалхарча ах шера хиначул кIашш нийсачча къацимка лакхлеча 10 процент дукхагIа а хилар.

Розничный товарооборота ах шера план 101 процент кхоачашъяьй, цунца розничний торговий сета предприятеша — 101 процент, общественни кхачан предприятеша 100,5 процент.

Розничный товарооборота цхьайолча торговий организацеша укх тайпара кхоачашъяьй план:

	1965 шера хьалхарча ах шера розничный товарооборота боарам цунца общественни кхача а (эзараш соммаш)	1965 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяра процент
Моттигера торгаш	57771	102
Грозненски горпищеторг	20859	104
Грозненски горпромторг	13457	100
Универмаг	9684	108
Столовейи ресторанийи трест	5141	101
Гудермесски смешторг	2576	106
Грозненски горплодоовощторг	1263	95
«Грознефта» объединене УРС	24830	103
Къилбаседа Кавказа машинанькъа Грозненски отделене ОРС	4797	101
Аптекоуправлени	1162	114
Союзпечать	1191	104
Книготорг	763	105
Респотребсоюз	37873	99

Товарооборот лакхъенна йоллашехь хIаша а бахача наьха хьашташ дизза кхоачалшац къаьстта холодильникий, трикотажни изделей цхьаьолча тайпай, кога гIирса хьакъе. ХIаьта бахача наха хоаттаж доаца къаьнача фасонийн моделийн теллараш магазинашкех сихлалаехел укх. 1965 шера 1 июль тIаьхкоачаш республика торговин эгара нормативни долчарел тIехдоа товарни запасаш 11 миллион сом дар, е оттаьча нормативех доагIачул 12 процент дукхагIа.

Совнаьи товарни запасаш кхерта чакхъал цу мах беча организацеша бахача наьха хьашташ кIезига Iехалаь хилара, хIаьта шитта промышленни предприятеша дика воаца а кIезигача ассортиментах доаь а товараш лоаттадеш хилара.

Торговин сета кхоачамбоалдаш цу проламанд яйни.

Складской помещеней чено йиш хилийтац ресурсашта оперативно маневрараш ефа, цу гIулакхо кагийча магазиннашка доаьже доладийт духкха а дукхагIа доля товараш.

Республика моттигерча Советий промышленни предприятеша хьалхарча ах шера мах беш йолча организацешка кхоачийтар 13 миллион сом мах бола товараш, е санна цу хана хиначул 11 процент дукхагIа.

Мах беча организацешка товараш кхачийтара план укх шера ала бетта 106 процент кхоачашъяьй.

Заиде а доацаш колхозной, базарой, гIулакхерча наьха повсобни боахамашта уггаре дикага доалоаш партен правительствен дIадахар бахьан долаш царта продукташ ечача сонйола юртбоахама продукташ лелхоаш рынкашка дукхагIа кхачийта йиш хилийтар.

«Хьалхарча ах шера 1964 шера хьалхарча ах шера хиначул юта Грозне рынкашка дукха а дукхагIа бохк хьайбай продукташ: хьайбай дулх — 29 процент, хьайбай даьтта — 25, фуаш — 14 процент.

1965 шера хьалхарча ах шера дIахо дегIаяхар бытовой предприятей сеть. Бытовой гIулакхий промышленни тайпай боарам 1,1 миллион сом фактически дIатехача маьхех промышленни доацача гIулакхий тайпай боарам 1,2 миллион сом хилар. 1964 шера хьалхарча ах шера хиначул промышленни гIулакхий тайпай боарам 24 процента промышленни доацарий — 43 процента лакхбеннаб.

Цхьабакъда, бахача наха деш йола бытовой гIулакх хIаш а ла латт, къаьстта юртарча моттигашка. Мах бахача юртарча хилахача моттигашка ца мебель, кога гIирс, сахьаташ, радиоприемникаш тоаю мастерскеш, фотографеш, парикмахерскеш.

Хьалхарча ах шера дIахо а толамаш даьхай халкъа просвещеней культурой дегIайоалаеча.

1964—1965 дешара шу чаккхдоалаш бохк беш юкъарча дешара 467 школа яр, царна чу деша вахар 209,8 эзар дешархо, шита хьалха семилетка йоалхол хиначул 96 эзар саг дукхагIа. Царед сонгIа республикa а болхлойи юртарча вечерхойи 84 школа, производство бохк бешачарь царна чу дешаш ва 16 эзар гарта кхоча бахкхе, гIулакхера саг, колхозхо. Укх дешара шера 8 класс яьккхар 4540 саго, итти цхьайттеи классаш а лаьа зрелоста аттестаташ ийцар 1838 дIаьмагача сагои йоIаи.

Республика болх беш я шиъ лакхерен 13 юкъара специальни дешарен заведени. Царна чу деша багIа студенташ берригаш а 23 эзар гарга саг ва. 1965 шера республика институташа арахецаргa лакхера квалификаци йола 1052 специалист, техникумаша, училищаша, кхыча юкъерча специальни дешара заведенеша хийн а ваь, арахецаргa юкъера квалификаци йола 1177 специалист. Къовача специалистийта юкъе ба инженераш, техникаш, педагогаш, экономисташ, агрономаш, механизатораш, гIишлошъераш, бухгалтераш, товароведаш, статистикаш, искусстваи культура управлений болхлой.

Республика я 14 Iилма-тохкама учреждени цар болхаш, царна чу беш бокха Iилман тохкамех болх ба. Лакхерча дешара заведенеши Iилма-тохкама учреждениеши преподавательски Iилман болх беш 10 доктори 160 сонгIа Iилмай кандидати ва.

Республика къахьегамхоша гIулакх деш 345 массови библиотека я, царел сонгIа 198 технически специальни библиотека а я. Массови специальни библиотекай юкъара книжни фонд 6 миллион том гарга я.

Республика городашкеи юрташкеи я 339 клубни учреждени, царех юрта бахача наха гIулакх деш 327 а йолаш. Кинотеатрашкеи клубашкеи болх беш 283 киноустановка я. Городашкеи юрташкеи 43 шера лакхерча дола кинотеатр да, царех 16 юртарча моттигашка я долаш.

1965 шера бахача наха дикагIа медицински гIулакх деца дIахо дикьар. Республика дарба дара — профилактически учреждений сетa я юкъе а 7030 мейги бола больницаши берш цу цIенош, поликлиникаш, лорийн фельдшерийн пункташ, берий консультацеш, тIехьлайча хьалдиеш хьайола учреждени.

Республика болх беш я цхьан хана 1456 саг чуIе йиш йола 7 санаторий салоIа кIал. Ахкана берашта салоIаргIолаш кIаштIехьъяна городской, колхозни, школьни, города арахьара пионерски лагераш я.

* * *

1965 шера хьалхарча ах шера плана кхоачашъяра итогаша тешал ху республика экономикин культурен дегIайоалачa Нохч - ГIалгIай АССР къахьегамхоша шерда толамаш даьха хилара.

Нохч-ГIалгIай АССР

статистически управлени

ПАРТИЙНИ ВАХАР

КАГИРХОЙ—ДУКХАГӀА ТЕРКО

«Малгобекнефта» НПУ № 1 йолча бурув деттача конторан коллективан пхеанагӀа дакъа гӀарта барам кагирхой ба. Тха партийни организаце йоккха терко ю кагирхой духовни а политически а кхиархьа кхетамца кхебаран, уж физически иза болаш хиларан.

Конторан а 43 ВЛКСМ член юкъа а долаш йолу комсомольски организаци.

Муха тӀехьа кхетамца кхиорна чакх кхиета доах тха партбюрос?

1965 шера январе партбюрос шиа заседани дийцар ВЛКСМ комитета балха хьакъхьара дош. Цига белгал-дир комсомольски организаци болх тоабаран де деза хьосаттам боллаш до-ла гӀуллакхаш. Партбюро членаш буругуш деттара бригадийта тӀачӀоагӀбир, кагирхоншара болх вӀаштӀехьбаккхар духьа. Февраль бетта комсомольски собрани йир. Цига дийцар комсомольский дисциплина лоаттама а из тоалара де довча гӀуллакхий а хьакъхьара дош. Цу собране пӀендхитта дийцар Уставо дӀадехарах комсомольшана кхоачаш ницнт ду. Цул совгӀа, вӀаштӀехьдалакхар комсомола сийлен гӀуллакхех, исторех, традицех лаьца бригадашка беседаш елга, хьалха комсомольцаш хиначча бошхагӀчарна вӀашагӀбеттакулга.

Уж деррига гӀуллакхаш чакхдахар бахьан долаш комсомольски организаце болх дахалетӀа хила болабелар. Из хьагойт укх тайпара долча баькъарша: нагахьа сана бӀарччача 1964 шера еррига а 5 собрани нара хиннаеце, укх шера дӀалахача бетташка боарраманагӀа собранеш лаьй комсомольцаша. Цу собранешка духьа уттадаь дукхагӀча лоархӀамера делаш. Царех да «Балхах мукъа болча кана фу деш ху комсомольцашна кагирхойн» яха дош.

Парторганизаце бидбалийтаь идеологически болх, кхуви йоагӀа тӀехьа коммунизма кхетамца кхеар хьалхалоаттаду керттера низ — къахьегам ба, вьяна, КПСС ЦК июльски Пленумо бах хьехам. Цудухьа партбюрос ВЛКСМ комитета тӀадиллар «Коммунистически къахьегама а вахара а тӀехьарча яхь юкъе комсомольцашоа кагирхошоа лоацача завъаь» доха хоу дувцара йола комсомольски собрани елга. Из собранеш хинначул тӀехьагӀа берриге комсомольцаш коммунистически къахьегама ударникий цӀи тахлийтара тӀехьарча яхь юкъе а бахар, хӀаьта кагирхоша къахьегама дисциплина телхаоагӀа лоалама хӀама да ецаш пӀеаданий хӀа а даьлар.

Ше къаьстта йола уйла тӀаерзаьй кагирхой дешара. 40 гарга ВЛКСМ члени кагирхоех 20-ниеа тӀех сиги 1964—1965 дешара шера доша батӀар къоастам боллаш йолча школе. Производство болх беш боллашеха а доша вагӀаш кагирхоех 45 сиг ва, царех 3 вузашка, 22 техникумашка, 16 болхлой кагирхой школашка, 4 «Малгобекнефта» НПУ-ча мастерий курсашка. Контора парторганизаце бувзам лоаттабу тха болхлой доша багӀача дешара заведенийца, цар дешара терко ю, царна новкъостал лоаттаду.

Комсомольски организаце Ӏалашдаьд беррига кагирхой газеташи журналаши ухоргдолаш яббеина хулийта.

Комсомольски партийни организацешна карайица доладаран тха конторе вӀашагӀа а елла болх беш я художественни самодеятельность. Цунна юкъе да кагирхоех тиъаьттиел тӀех сиг. 1965 шу доладелча дена конторе лаьй кагирхой салаӀара ши сайре. ХӀана кийчо еш латт ши важ-хало — къахьегама ветеранаши къона болхлойи вӀашагӀкхетара сайре ера.

Кагирхой физически чӀоагӀа хилар тоалар духьа вӀаштӀехьдоах спортивни гӀуллакхаш чакхдоахилга. Укх шера спортсменашта Ӏоманъаьй волейболльни майда, иетола тӀара теннис, шахматаш, шашкаш. Конторе вӀашагӀъехай футбольни, волейбольни, баскетбольни командаш. Цар городе цхьоалагӀеи шоалагӀеи моттиг лийпай.

Цу дерригача чакхдоахача гӀуллакхаша тардолийт тха кагирхой кхетамца кхебара гӀуллакхаш вишача боарам тӀа доахаш лаккхе. Кхуви йоагӀа тӀехьа кхетамца кхеар вай мехка хиннача революционни гӀуллакхашца, сийлахь-боккхача Даьхен тӀем тӀа вай халкъо лаьккхача турпалерча воталонца. СССР-о коммунистически общество хьалъяра сийлахьарча декхаранца айтта кувлдолийташ чакхдоах оаха.

Кагирхошца касткастагӀа вӀашагӀлетталугга, царца дукхагӀа беседаш елга, царна эшараш дир уйлаш, дешаш зараш довзийта, идейно чӀоагӀбалара царна хӀара денчара новкъостал лоаттӀалга — из я тха партийни организаце декхар, из да кагирхой кхетамца кхебара кулгалдара керттера хьисап лоархӀаш оаха деш хар.

Б. АЛВОГАЧИЕВ,
«Малгобекнефта» НПУ № 1 йолча бурув деттаре контора партбюро секретарь.

Нохч-ГӀалгӀай АССР-а маьлхапекарие промышленноста треста предприятешка хьачча кхачаи продукта ай ассортимент тайп-тайпара я.

КХОАЧАШДЕРГДА БАХАЧА НАЬХА ХЬАШТАШ

Маьхкабулочни даьранца цхьана цига хьаю кондитерский макаронни хӀамаш, консерваш, корть бехан доаца маларах, тайп-тайпара сокаш.

Цу кхачаи продукташца бахача наьха хьашташ лакхула дукагӀа кхоачашделга шоай керттера декхар а дерхӀаш къахьегаш я предприятей коллективаш.

Шерагара цу массана доах дукхагӀа арахец кхачаи продукташ, цар дикках лакхлу, бахача наьха хьашташ терхал а деш ассортимент хувцалу. 1963-ча шерала кийбецача 11 эзар тонн дукхагӀа арахийцад маьхкабулочни даьраш, баьца даарой консерваш — 2000 туб. дукхагӀа, хӀаьта кондитерски хӀамаш — 500 тонн дукхагӀа.

Халкъа шиа товараш дукхагӀа хьаде йиш хинна производственни мощностех дикагӀа пайда ецарах, йолаш араш эргалька толарахи керда предприятеи хьалъяраи.

Дукхьал укх тӀеххьарча шерашка хьал а яь болх бе йолалийтай дукхкха керда заводаши цехаши.

Город Гудермеса йисте хьал а яь болх бе йолалийтай денчен бийсанлон кетташ тоннаш арахеца йиш бола маьхх ю завод. Городе баха нах Ӏалашбаь на Ӏеш, хӀаьта иштта Новогрозный яхача поселкера мехкадаьтташой а Курчалой, Аргун яхача юрташкара къахьегамхой а маьхкаца Ӏалашбу цо.

Город Грознерча къахьегамхошна дика могаеш я № 4 йолча маьхх еча завода коллективо хьоаш йола маьхке, пироженеш, тортани, пряникаши.

Из керда предприяти йоаза вай делча, хаттар де тарлу — нах мичаб, аьнна. Нийса хаттар да из, хӀана аьлча, хьоар хьайлечара дена кийча бод кенашка боттача кхаччална доала дерриге технологически балхаш боккъонца механизаци ть да. Цхьабакьда, долаш доачох кхоачамбаь ца Ӏеш, хӀана а кулгашца доча цхьадолча балхаита механизаци яра цахадали къахьег цу завода керттерча инженера ноа. Эдельштейни керттерча механика ноа. Луганскей.

Самашкински консервни заводе хьал а яь болх бе йолалеҫнай шера 5 миллионаш дукхагӀа баьца даарой консерваш, маринадаш, томат-пюре, томатни сокаш чуйола банкаш арахеца цех.

Грозненски маьхкха комбината № 1 йолча маьхх еча заводе эргалькха тоаьй чӀоракаш ду цех, къединачча конструкцей пешкаьнта меттел хьалъьай маьхк йотта керда 5 пишк. Царех хӀарано цу денчен бийсанчен 40 тонни маьхх ятта йиш я. Цу гӀуллакхо торо хилийтар кхоа кхагӀа чӀоракаш хьаде а хьалха хӀадахача шерашкарчул дикагӀа баха нах маьхкаца Ӏалашбе а.

Директора ноа. Дибиров кулгалца Шелковски райпищекомбината коллективо эргалькха тоьйир технологически линеш. ХӀана бахача наха чӀоагӀа хотташ я компотий Ӏажех цига хьаеш йола сокаш.

Дикка керда а лайнай йоккхагӀа а хинай технологически оборудование парк. Укх тӀеххьарча шерашка духха кердадараш балха юкъедоала даьд треста предприятешка.

Цхьабакъда, кхы а духха баларкаш де деза треста предприятешка арахеца продукци шӀдаркоша дӀахехача бесса хилийтара.

ЭӀамита я маьхха ассортимент. Массахана хилац тикашна булкаш, чӀоракаш, кондитерски хӀамаш. ХӀана а кӀеигга йоагӀа тикашка вай предприятей нарка тӀайола, 100—500 грамм дозалах эза тайп-тайпара хоза бесаш дохча тӀормиганашка чуйоаха кхачаи продукташ.

Республика городашка 2 керда маьхх ю завод хьалъь а, болх беш йола предприятеи эргальха тоалаш а йолаше, хӀаьта а маьхха булочни хӀамаш хьаяра производственни мощностеш теъа.

Московски проектни институт отталча технико-экономически обоснование хьежка, городашкен болхлой поселкашкен массеха йоккха маьхх ю завод хьалъе, аьнна сонам тӀайнцаб республика Министрий Совето.

Масала, Назьарен-Вокзале хӀоана хьалъеш латт денчен бийсанчен 45 тонн маьхх арахеца йиш йола завод. Укх шера болх бе йолалла езаш я из. 1966-ча шера город МалгӀобике хьалъе йолаергъа денчен бийсанчен 49 тонна арахецаргӀйола завод. ХӀаьта Грозне эргалькха тоаергъа Маьхкакомбината № 1 йола маьхх ю завод. ТӀаккха йиш хургъа денчен бийсанчен 60 тоннагӀа кхачачаца соннагӀа маьхх хьае.

1967—1970-ча шерашка хьалъе дерхӀ кхы а 2 маьхха завод: город Грозне хьалъергъа денчен бийсанчен 140 тонн маьхх хьае йиш йола завод, хӀаьта город Гудермесе—денчен бийсанчен 65 тонн.

Цул совгӀа, Наччахьалкхен баьпа ессудай чотах эргалькха тоаь йергъа город Грознера № 4 йола маьхка завод.

ЧӀоракашцен сухарашцен бахача наьха хьашташ дизза кхоачашдир духьа хьалъе йолаергъа денчен бийсанчен 12 тонн даараш арахецаргйола цех.

Керда маьхка заводаш хьалъяраи йолаш яраш эргалька тоаьярахи йиш хургъа шерача ассортиментах тайп-тайпара маьхха даараш хьаде а городашкехерча районашка бахача наха шортта маьхкабулочни хӀамаш лоаттае а.

Кхийча тӀормашка йола кондитерски хӀамаш дукхагӀа арахецаран, хӀаьта иштта корга бохош доацача маларий ассортимент шерьеран лаьрхӀа кийчон балхаш деш да тхо хӀана.

Чам боллаш дикеи я комех, Ӏажех, гӀамгӀаех, боалех, хьачех, томатех хьаь сокаш.

Шелковски райпищекомбинатои Самашкински соммий консервни заводой 1966-ча шера дукхагӀа арахецаргъа уж маьхала кхачаи продукташ.

Шаьхий я вай республика кхуна кхагӀа хулача бахача а культурин а совхазца. Халкъа боалаче царех дикагӀа пайда кеара треста консервни предприятешка Ӏаьарца болх беча сунишкаш тӀа боккъаберба цу тайпара сом.

Поиццали дикеи кӀезигагӀа хьера чотаха, хӀаьта иштта йолаш йола предприятеш эргалька тоалахи консерваш дукхагӀа хьае йиш хургъа царех, томатех, кхеш, баьца даарий сибалах.

Производственни мощностеш боалаш дикагӀа пайда ицар, предприятешка бизза болх байтар, лакхара дикал йолча тайп-тайпарча кхачаи продукташца баха нах Ӏалашболга — иштта да треста кхачаи предприятей болхлоита хьалхашка латта декхараш. Шеко яц, уж декхараш тха предприятей коллективашка сийленца кхоачашдергхьарал.

М. ЧЕРНЕР,
Нохч-ГӀалгӀай АССР-а маьлхапекарие промышленности треста керттера инженер.

Шозза дукхагӀа арахеца йиш я кирпишк

Укх тӀеххьарча шерашка йоахаргйолаш хулацаьнай Назьарен-Вокзале. Дега тоаш хул «Электроинструмент» яхача заводем «Назрановский» совхозеи балха болча наха чуӀе хьадаь а хьаладеш латта а вӀаштӀархьаль цӀенош, промышленни предприятеш, учрежденеш бӀарчлайча. Уж еррига объекташ хьалъю Назьарен-Вокзалерча «Ще Октябрь» яхача кирпишк еча заводо арахецача продукцех.

До тоӀал ду, тхоай ханалчакхашта хьалхашка тха завода коллектив чӀоагӀа бехкетоххаме йолга. Нагахьа санна, гӀоийлош ю кирпишк арахецана дачачахьалкхен плак оаха кхоачашна эш йосача. Хьалъеш латта объекташ юкъагӀа а ю, а хиналахьа эксплуатаце уж хӀалла йиш а хилаш.

«Ще Октябрь» яхача заводе болх бу сезонах. Цу юкъагӀа тӀагӀертта болх бу оаха, йоачаш йоацаш денача хӀара денах бисза пайда а эшаш. ХӀана аьлча, догӀа доахаро чӀоагӀа новкъарло ю балха.

Керагача оборудованена ремонт елга толамца чакх а даьккха, апрель бетта болх дӀаболадир заводо. Дика кийчо яр бахьан долаш дика тӀехкхоачалийр оаха кирпишк арахецана дачачахьалкхен плана.

Дикача хьоахамашка наькъа ера тха коллектив дунен халкъий бартцхьоагӀон дешта — 1-ча Майга. Кирпишк еча цехо арахийцар 931 эзар кирпишк, планах 900 эзар йолча. ХӀаьта тхов тӀа юлла кирпишк еча цехо — 141 эзар, планах 130 эзар йоагӀача. Дика хьоахамаш хир кирпишк йоттача цеха болхлой а.

Толамца кхоачашдир завода коллективо июнь беттара план а. Итта кирпишкаш тхов тӀа юлла кирпишкаш арахецара план дикка тӀоххоачашъяь.

Цу толамо керттера дакъа кхоач производство хьалхе делаеш хьабоагӀача нахага. Продукци дукхагӀен дикагӀен арахецара къаркача яхье лаьцай хӀара цех, хӀара бригада.

Белгалбаьккха дика къахьегаш ба кирпишк йоттача цехера болхлой Богатырев Алаьбик, Ханиев Осман. Физически чӀоагӀа хила везаш хала болх ба цар бар. Ала деза, шиъ 70 шу даьнидале а, хана шиъла дукха хӀамагӀа бола болхлой гаьнна тӀехьа а буташ Ханиев Османа къахьегилга. ХӀара бетта план 150—180 процент кхоачашъю цо.

Иштта дика болх беш ба садчикаш Погорова Мовлатхан, Ильясова Марьям, Мальсагова Сошу, Хашиева ПӀатӀамат, экскаваторщик Ошибов Ӏалаудин, бункерщик Ханиев Исмаиль.

Дешна хьоахамий доска тӀа хӀалаяу хӀара цехо а цхьаболча болхлоша а цел болх баьб.

Социалистически яхьа итогаш еш собрани хилар духха ха йоаццаш. Карара хара лун йола Ще вынпел елар социалистически яхье хьалхара моттиг лаьцначча, тхов тӀа юлла кирпишк еча цехерча мастера Пугоев Исраил бригадана.

Цхьабаккъда, иилла чӀоагӀа оаха хьалхьего а, вӀаштӀехьдалац тха заначжий хьашташ дизза кхоачашде. Цкъа-дале, сезонах мара болх бац заводо. ШоалагӀа-дале, лакхо за белгал маданкхара цу юкъа толаме болх дӀабахьар дукхагӀча даькъе хаоттамах тийша за. Из дерригахьа а искусственни сушилкаш йоацига да. Уж из хилар бахьан долаш дерттӀа дӀабоалаш завода болх. Царех тхона мел пайда хургбар кхетале хьала дац. Нагахьа санна хӀана балха сезонах 5,5 миллион кирпишк оаха арахеце, сушилка хинча 10—11 миллион кирпишк хьае йиш кхоачашдергбар завода. ТӀаккха кастагӀа хулацалургъаьнар никараш. Цунца цхьана завода вӀаштӀехьдаргдар шӀтархой хьашташ дизза кхоачашде.

Бошъхадир аьлча, искусственни сушилкаш хьалъяра цхьадола хӀамаш дазь тха заводе. 40 эзар сом совгӀа ахча дӀа а даькийта сушилкаш хьалъе йолаль массеха шу да. ХӀана а 1966-ча шера йистобоашкахгба аьнна тӀехьабакхаб ца болх. Бакъда, из дош а хӀаззарчоа мараб даь.

ХӀана заводе тоа хьачуйтахка лерхӀ оаха. ТӀаккха гаьнца бола беш хургьа кирпишк йотта цех а, къайсола объекташ а.

ЧӀоагӀа терко е сон гӀулла ай сиха сушилкаш хьалъелга.

Х. БУЗУРТАНОВ,
«Ще Октябрь» яхача Назьарен-Вокзалерча кирпишк еча заводи директор.

СӀАТЕМ БОАЦАРАШ

Иштта ала Грозненски района Ленина цӀерахча колхоза салхазараш лелаерех. Дукхьал ихо сиг ва уж: эрсий Кондратьева Анна Савельевна, Хребтова Марьям, нохчо Гичкаева Зинан. Колхоза йоккхагӀйола птичника я Кондратьева Анна Савельевна. ХӀана ха яха, сиг я из, дукха хана дена салхазараш лелаеро болх бу цо, болх дика хов Анна Савельевнайна. ХӀаьта, цун новкъостий Марин Зинен дукха ха йоацаш мара болабеннабаш салхазараш леладара болу бе. Цудухьа чӀоагӀа уйла а еш лазаргӀ цар Анна Савельевнас лоашта дена хьехачашка. Ше Ӏомабеваш чӀоагӀа оаьза а из. Къаьна птичница къаьстта гӀайъегаш за Гичкаева Зиней къахьегама толамаш. Шуй бахха гоаза махула дикагӀа а сиха гӀа а карлерза гӀепт нохчий къона кхаӀеаг. Къаьнача птичница хьехамех кхоачамбеш из Зина. Цахалдаш салхазараш лелалара балхах хола литература еш цо. Киника тӀера шийна хайар ферма балха юкъедаьхьа гӀерташ ху из. Цига, бовгалдо Никитин Федор Моисеевич волча а ена аьлар цо: «Федор Моисеевич, котамаша ху фуаш алсамдахара укх тайпара норма яза вайна», аьнна котамашта тасса эшача дӀаьий список цунна къалхашка Ӏейидар Зинас. — Уж белгалъяьха хӀамаш сихагӀа ферме хьатӀаьо доааш ба птичникаш, — йоах цо. Цар яхар зиг колхоза правлене. Дукха яха ха дӀадахьа кердача хӀамашца веганьлар котамий рацион. Царазьа сетка хьалха духхьала яхьаш адатаца котамаш кхоабаш хиннарге хӀана жмыхана, тороха хьоаранца, комбикормашка, тӀехка хьоарацца кхаба йолаьяй уж. Из хувцаш салхазараш хобаора а цар продукци алсамъелара геттара дика хилар. Салхазараш шоазз гаргга алсамдаьлар.

Кхы цӀаьхха а бригадир волча хийнай Зина. Салхазарашта мошта долаш хьохаргделаш фермана юкхе рожь дӀало деза, аьна аха.

Цу накь птичникье доал деш 5000 яха котам а колхозе. Де дезачча тайпара Ӏунал цу пайки укхаза. Совжха хӀара яхача котама тӀехьара 95 фуь гулдир колхозе, боккха толам бац из.

— «Укх шера хӀара яхача котама тӀехьара 120 фуь гулде лаьрхӀаш оаха, — йоах йоккхагӀйолча птичница ноа. Кондратьевас, — опыти эшаш дола хьалаши тхота доӀаш за». ГӀулакхи дешн вӀашагӀкъастаим дац птичникий. Ялх бетта 291.000 фуь гулдаьд колхозо, царех 276 эзар пачхаьалкхенга дена а доххаш. Планах 106 эзар фуь дукхагӀа хул уж. Ялх бетта хӀара яхача котама тӀехьара 60,7 фуь гулдаьд цу ЧӀоахамо. Цунах дешкхагӀдола даьха укх барт тайпача коллективо хьийгача кхех хьахиннаш. ХӀана духикха балхаш да колхоза салхазараш лелалерий.

Йоккхий планаш уттаю цар шоашта хьалхашка, фуьш дешара пачхаьалкхен шера план укх бетта кхоачашъю лерхӀ цар. Цу гӀуллакха мел эша тоонаш йолаш ба уж. ХӀаьта, Гичкаева Зинас а шийна хьалхашка доккхий декхараш оттадаьд. Техникуме экзаменаш дӀаяла кийчлуш я хӀана Зина.

Дукха ха йоацаш КПСС члена кандидатала хьаийцай ноа. Гичкаева.

А. ПЕНЬКОВ.

Тханцига хьоашалгӀа

Дукха ха йоацаш Запорожски областной филармонена артисташ хилар Гудермесе хьоашалгӀа баьхха. Шин отделенех дола эстрадни концерт оттадир цар машинлаьккъахой клуб хьалйизза гулбеннача-на.

Концерта цхьоалагӀча отделене шаа — ансамбля даьккхар советски доазол дехьарчен композиторий вакъеш, тайп-тайпарча кинофильмашкара эшараш. Къаьстта раьза хилар гудермесхой Лисецкий Янок Кузнецова Галина шоашта хьахлача тайп-тайпарча эшарашка. Миронова Ольга Васкалов Олего шоашта йиъачча фельетонаштей интермедиштех, иштта кхы а.

Доацца аьлча, артисташа оттадаьча концертага хьежача белгалхьалар эстрадни ансамбля пхьакхахо дакха гоаза йолаш хилар.

Р. ТУРЛУКВ.

ДукхагӀа хургда доакъар

ГӀома доакъар Ӏалашдарен силос йолларен балхаш ише тӀабалийта дош ба тха отделенера механизатораш. 9-ча июле хьехкай 160 гектара тӀара ерий тӀаьлина баьцаш. ХӀаьта 83 тонн аьлах артӀаш а даьд.

Цул совгӀа, цу дешта 350 тонн хьалхира силое дӀаялла отделенино. ЦӀунах 300 центнер горохамукха смесахи 50 тонн йоашача гороха ӀПорехи а йоллаш.

Йол хьаьнха йолаьча хьалхарха хьалха дика, ремонт яь кийчъьяр техника. Из болх дӀабоьийбаьча хьалхарча дийнахье а дена доакъар кийчдеш «ДТ-54» яха шаӀ МТЗ-52 яха чархаш тӀара ши трактори яр отделено. Ухаза а 2 копновоз, 4 сенокосилка, 2 тракторни грабли, иштта кхыйола техника. Верригаш а 23 сиг ва йол хьоахача болх беш.

Йол хьаьнха йолаьча хьалхарча дийнахье а дена дика болх беш ва тракторист Ю. Салов. «ДТ-54» яхача трактора тӀа болх беш ва из. План 150 процент кхоачашъю цо. ТӀехника болх беш ба мангалхой Ведзижев Махьмад, Аджигов Микаил, кхыбараш. Са хинча дена боад боллаца йолча хана чуйитна къахьегаш ба комбайнераш Ведзижев ТӀахир, Эжиев Муса. Планах 5,7 гектар мара хьекха ца езача дийнахьа 6,7 гектар хьекх цар.

КӀеззига доархӀам болаш дац доакъара Ӏа доакхача моттигашка шиай хенахьа доакъар хьетӀадаро а. Йоккъа дале а из болх эсала лелабу тха отделено. Цу гӀуллакха лаьрхӀа духхьала цхьа автомашина мара яц тха, из кхоачамбоацаш а яц.

Балха тӀа цхьадола кхоачамбоацараш наиеллойя а уж балхаш наьетта дика а шиай ханналъа а чакхдаха лаьрхӀах тха механизатораша. Хьайбаша дерттӀа Ӏа дахкара мел эшар дергда оаха.

М. МАЛЬСАГОВ,
«Назрановский» совхоза Пхьилекъонгий - Юрта отделене бухгалтер.

Флоте я устоши команда: «Иштта лоаттаде». Цун шаӀан да кема кийсача наькъаца додаш хилар. Цу тайпара кийсача наькъаца боагӀа флотеи кагирхой, немойн доакъойн тӀема кийчо чӀоагӀъяра гӀулакха тӀехь дика дошха дакъа я доацаш.

СУРТА ТӀА: тӀемен политически кийчон отличникаш подводникаш (аьрдехьара аьттехьа) В. Краюшкин, Н. Музычук, П. Палий, В. Зюсько, А. Кахаров. Юкъе — капитан-лейтенант Ю. Рыжков.

ТАСС фотохроника.

МАШИНИНАЬКЪАХОЙ ЦӀЕЙ СИЙНА

Варх1 шу да машиннаькъа тӀа Ичаев Махьмада къахьега. Из ва машинаькъашна хьежаш вар. Цунна дика хов ший болх мел лоархӀаме ба. Цудухьа даьхен доазув лерадеш вола салте санна шедар зуви, массадола хӀама терхал дош, хул Ичаев машиннаькъ тӀа аравальча.

Ииръ телха моттиг кийсаьнча сиха из тоабара де дезар ду Ичаева, цул совгӀа, наькъаш ца телхийтара де мел дезар а ду. Цудухьа цо лелаеш йолча участка наькъаш тӀехдикача хьала тӀа да.

Ше дукхача хана къахьегаш Ӏомаь говзал кхычарна а дика хеташ хӀайовлийт цо, эшшача хана массала а новкъостал де кийча ва.

ХьатӀадоагӀа машинаькъахой цӀей деллара къахьегама вахте оттара хьалха оттачарех цаӀ ва Ичаев Махьмад.

Дистанца Сийлен доска тӀа лаьнкхай цун цӀи.

Г. АНОХОВ.

СОВЕТСКИ МОРЯКИЙ ЦӀЕЙ

СССР ТӀема-Форда флота Главнокомандующи адмирал Сергей ГОРШКОВ.

ТӀема-Форда флота Ди — дерригача советски халкъа традиционни цӀей — укх шера къаьстта белгалдоалаш да. Из дендон да диццургдоацаш а воройнукъале саш мел долча адамаено дейхаь а доала фашистски Германи вийсеи хьаккхача йоккхача котален сийлахье тхьа шу дизачул тӀехьагӀа. Уж дока деноц долча — деноша немецко-фашистски захватчикашка лоаттабеча къовсаме Даьхена хьалхашкара дукхачар турпалаш, девал, уйила кийса кхы йоаца байрал бахьан долаш доккхий совгӀаташ доаллад вай дерригача флота. ХӀана Балдбаседен, Тихоокеански, Черноморски флот, Каспийски флотьяи Ще байрах лелаеш да, хӀаьта Балтийски флота шоаза Ще байрах енай. Вай флотий тӀема байракхаш хоьъча Краски Знамя яхача Орденаша советски морякий дукхача тӀехьенашка дагаждоабийтаргда боккхагӀчарна варагӀдаьнна турпалера гӀулакхаш. Советски наькха шоашарча безамо шоай тӀема говзал кез тӀабахийтта догӀайбалае, шоллагӀа а форда шоастагӀчуцара къовсама тактикеи стратегии боккъонца йоах декхарийла бу тӀема моракаш.

Сийлахь-боккха форда держава я Советски Союз. Мораша лораду цун форда доазонаш. Царна цхьанна ницпута дихлуш дац машара а прогресса а шоастагӀаш — империалисташа, хьалхарча даьхье американцашка дувев тайп-тайпарча миӀнгалнкарча машарерча наха духьала агрессиени тӀом хьоваш хилар, гера низаца шоай режим, идеологи дӀахач тасса гӀертар.

Полицейски дубинка а хинна дӀаоттад американски флот. Вьетнамен Доминиканск республикая кетий, бараш, боккхий нах йоабу цун кемаша, самолеташа, форда пехотас. Боккъахьдар аьлча, шоай кердагӀдола герваш таххара йола полигон лаьй цар Вьетнамах, цу даькъа форда яр а еир. Милитаристаша кхоаб дувен шоллагӀа тӀема урокаш йицъеттен МалхбоалегӀахьа походаш е уйла еш бола боннски реваншисташ. ТӀема кийчбаларга, берриге нах хӀалалберрбола ядерни чӀоагӀагӀа йола способашка дӀаухийт Ӏалаьмате дукха руакъа. Вай деношка американски кемашка бӀаргаго йиш я тӀема кийчлуш бола бундесвера эпсараш.

Цо декхаргийла ву лоравала, фийле наккъа. Вай кхетадеш да нагахьа сана агрессора тӀом хьоабе вӀаштӀехьдоале шиъ дерригача истори чухь адамлен бе бонаш мел хиначул из халагӀа а вахар хӀалакдеш а хургхилар. Советски флота низ дегӀа а боалабеш машар лорабеш, из унзарло да хилийтара могар деш латт вай. Бакъда, вай чӀоагӀагӀа тоешаш да тӀом хуло цун цӀера оалане хьалхарча даькъа из хьоабаьр воагар хиларах.

Советски наха ТӀема-Форда флота караденнад Ӏалаьмате дика хи кӀалхара лодкаш, хи тӀа лела кемаш, низ бола самолеташ, ракетно-ядерни герваш, радиоэлектронни средствий вӀашхай арсенал. ХӀаьта, вай тӀема кадраш — флота доккхал! ХӀана хӀара шоллагӀйола матрос е старшина лакхера е юкъера образование йолаш ва. Кийса ахаш эпсараш — йоккхача квалификаце инженераш. ДӀахо шоай знанеш кхы а лакхъе гӀерт уж. Дукха ха йоацаш толамца диссертацена защита а яь ТӀема-Форда ӀилмаьӀ кандидат хилар 1-ча ранга капитан, Советски Союза Турпалхо вола Михайловски Аркадий. Из тайпа эпсараш дукха а ба флоте.

Сийлахь-боккхача Даьхен тӀема хана хиначул дукхкхазза а дукхагӀа низ болаш да хӀанзара советски флот. Цун низа корта ба ракетанцен торпедашцен кийчдаь дола хи кӀалхара атомни лодкаш. Даьхен а дунен а ӀилмаьӀна тӀеххьара карагӀдаьнначул синтез а из. Дунен океана моллагӀча а моттиганка толамца лела йиш йолаш да вай хи кӀалхара лодкаш.

Цхьанна а дийнахьа лаьгӀлуш дац морякий тӀема хьинар. Воински декхар деттӀа кхоачашдара сийлахь-боккхача Даьхен тӀема турпалашца Ӏомалуш ба хи кӀалхарча лодкий, самолетий, хи тӀарча кемай экипажаш. Лаккхарча оценках кхоачашду морякаша дешара декхараш, хӀаьта ракетни а торпеди а лерз кхоссалга — тӀехдика.

Укх шера форда чу йаьха ха лаьккхар 3-ча ранга капитана Бутакое Ильяс. Техникаш тактикаш дахкара знанеш, тӀехдика форд бовзар хьахьаккхар цо. Командоване тӀадилла декар тӀехдика кхоачашдарах Ще Сердкъа яха орден еннай Бутаковна.

Краснознаменни Къилбаседа флота подводникий инициативах соаха болабелар тӀема сийлен Эстафета яха патриотически болам. Шоай даьшта карагӀдаьнна турпала гӀулакхаш хьакара а яйца дӀаотта бекъо йолаш хиза яхача девиза кӀала дӀахьош ба из. Тха флоте баьржа ца Ӏеш ТӀема Низий кхы мел долча доакъошка а сиха дӀабаьржар из болам. Цу юкъе бахар ракетни бӀу, ТӀема-Фецара низаш, сухопутни бӀуний соединенеш, мехка противовоздушни оборона бӀу. ТӀема-Форда флота Воеши Совето итогаш лаьй эстафета. Моракаша шоаш тӀалийца декхараш толамца кхоачашдеш хилар хьаьхьекхар цар.

Къаьстта дика толамаш даьхар цу тӀема сийлен Эстафета инициаторашта «Ленинский комсомол» яхача хи кӀалхарча лодка морякаша. Цу низа болча кема экипажа хӀара члено хьаийцад специалиста диплом. Команда дизнех кхаь даькъо яьхай цхьоалагӀча классаш мастераш специалисташ яха лоанеш. ТӀемен политически подготовка отличникаш ба кема тӀара берригаш а, хӀаьта цхьайтта саго каразаьй шоалагӀа говзал, спортивни разрядаш йолаш ба кема составах ахаел совгӀа бараш.

Кема тӀа цхьан шера гӀуллакх даьккхар мел вола саг шоллагӀча класса специалисташ хилара йола яхь лелаеш ба тха флотий морякаш, хӀаьта шоллагӀа цу чакхдоаллаш — цхьоалагӀча классах. ТӀема керда техника низ тӀабахийтта караерзаю форда авиаце летчикаша. ТӀема подготовка декхараш кхоачашдеш йиззача радиусах фордаш тӀеи океанаш тӀеи гӀолла лел, шоашта хьалаха ена моттигаш толамца хьалох самолеташа — ракетоносцаша.

Шоай декхараш толамца кхоачашдеш цӀейна наькъа йолх хи тӀарча кемай экипажаш. ТӀом бара говзал Ӏомаяра сийлах-боккхача Даьхен тӀема турпалел — цӀи хезача десант никел хьалха ила гӀерт форда пехота.

Дика а хеташ белгалдакха деза за гражданской сийлахь-боккхача Даьхени тӀемий турпалхой-морякаша яха хоталонаш дерригача флото чӀоагӀа сий а деш лоархӀаш хилар. Кемай цӀерашка памятникашка, монументашка, иллешка, — легендашка ях уж цӀераш.

Цахаддаш чӀоагӀлуш латт городашкарчеи юртахарчеи къахьегамхошцара, тха приморски округа салташцара эпсарашцара, вежарашка долча социалистически мехкий флоташцара, армешцара бувзамаш.

Тха дикагӀйолча шефаца — комсомолаца хукха хана дена доттагӀал да моряккий.

Советски Армеца цхьана советски халкъа машарера къахьегам тешаме лорабара Даьхено тӀадьийкхаб тӀема морякаш. Из декхар толамца кхоачашду цар. Нагахьа санна агрессораш тӀом хьоабе лоархӀабойя—тоха боагӀача тайпара уж юхатохаргба тӀема морякаша. Иштта хиннад—иштта хургда дӀахо а!

(АПН)

ТӀЕМА-ФОРДА ФЛОТА ДЕННА НАКЪА ДОЛХАШ

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Бонно дIаех «ший доалахьара» атомни бомбаш

БОНН, 13 июль. (ТАСС). ФРГ-кхуьча меккашнйерча гIуллакхий министра Шредера дIаккхайкадаьд, Малхбузехьен Германес, хетаргахьа, ший доалахьа дола ядерни герз «Iалашде» мег бундесвера, аьнна. Бонн ма лердIаш болга аьннад цо «Генераль-анцейгунг», «Дюссельдорфер нахрихтен» яхача газеташта а, хIаьта малхбузехьен берлински «Дер Тагесшпигель» а сийнача интервьюца.

Шредера яхачунга диллача, ФРГ правительствас ший доалахьара атомни герз «Iалашдергда», нагахьа санна «унаара хилийтара дукхача оагIонашкарча атлантически низашка гIолла е цуина шийссарча кхача решенеца» цу герага кхоачилга цуина Iалаш ца дойя. «Кхерамаленна эшараш» а хьехадеш, цо дIалийхад «малхбузехьен цхьоагIоне атомни организаци» хьаелга, цун доакъашхой ядерни герзаш шоай довца НАТО меккаш хила а дезаш. Аллха тIаккха мара, аьнад Шредера; Малхбузехьен Германега йиш яц ший доалахьара атомни герз Iалаш ца деш Iев.

ТАСС комментатора Ю. Борисова аьлу:

Малхбузехьен германски министра довна доржаенна дуваш долче теша ду атомни герз шийга хулийтила дIалехача Бонна ахкахаргахьа кхы цхьаькха гIа баьккха хилара. Дуккхаш а хIалак баь дIабахара долла герз ший доалахьа хилийтара дош иу табнара дукхаьшха отталу ФРГ правительствос.

Ше аьнначунна Шредера юха а бакъдаьд, дукхача оагIонашкахьарча атлантически низаша бундесвер НАТО ядерни арсенала тIакхоачийташ хилар. Дуккхача оагIонашкахьара ядерни низаш кхадара планашта, США а Англе а тIехьа, тIатIа чIоагIагIа дукьале еш хиларо шенхаштта сагоцаьйт Рейнерча довл деча гIозарашка. НАТО-рча шоай цхьоагIонхошта хаддаза массе а хана низ бу цар, уж планаш сайца латтачара хьовир дукха. «Санди таймс» яхача английски газета корреспондента хьахойтачунга диллача, парчахьалкхен секретара Раска США-рча малхбузехьен германски посола Книппштейна тешам бернаб, США «ядерни герз дIа-са даржийга ца хилийтара хьакъехьа Малхбоалехьенцел Малхбузехьеннен юкъе барт бир дукха НАТО дуккхача оагIонашкахьара атомни низаш кхадара планаш йоае дага ца хилара».

Шеко йоацаш да, ший доалахьара ядерни герз «Iалашдерг хиларца» НАТО-ра ший цхьоагIонхой дукхача оагIонашкахьарча низий план сихагIа чакхъяккхара дерхбаь хьалхьоабе гIерташ Бонн хилар. Цхьабакъда, шеко йоацаш да нитта, Шредера дувцар — фу хул хьаша юкхьанна теса бургаш хилар а. Дага доацаш хинна хIама дац Малхбузехьен Германе ший доалахьара ядерни герз «Iалашде» мегашхиларах долча Шредера дешаша нунгара интервью юйла «Геральданцейгера» корреспондент а шенваккхар. Корреспондента яхачунга диллача, Шредера дийцарех долча иу дакъо «Сенсации хьоаергахь». Корреспондент гаьна вац бакъдолчоа. Шредера дийцараша дукхача мехкашка сагото а агIозал а хьоальй.

Джонсона пресс-конференци

ВАШИНГТОН, 10 июль. (ТАСС). Селхана президента Джонсона пресс-конференци дIаккхайкадир, хIара дейна Къулбехьарча Вьетнама тIа-тIа керда американски эскараш дIакхоачиегеи укх гаргарча хана цар дукхал 75 эзар сагага дIаккхоачаш хургхилари. Цо белгалдаьккхар, нагахьа санна Къулбехьарча Вьетнаме аьнначул дукхагIа эскараш дIадахийта дезаш хуле, уж дIалохийтаргдолга бакъхилар.

Джонсона аьлар, Къулбехьарча Вьетнамера хьал дикаи вон да аьнна къоастаде валлац со. Цхьабакъда, американски халкъага дIахайта дезаш ва со Къулбехьарча Вьетнаме американски эскараша зенаш хулаш хилар. Цо жуцIарло дир, американашта хIанз хула зенаш тIа-тIа дегIаухаш хиларахи дIахо кхы а дукхагIа уж хургхиларахи.

Тхона хоуш да, белгалдаьккхар президента, Къулбехьарча Вьетнамера хьал тоадарал хьалхагIа вогIа хургдолга. Цо аьлар, Къулбехьарча Вьетнамера хьал дикагIа хоргда сона, 14-ча июле Сайгоне болха оборона Министр Макнамари керда посол Лоджи нигара кхабирзача. Джонсона мокк тIахьехар Къулбехьарча Вьетнаме ше лелаеча политика хьакъехьа «кхеташи, сатохаши, патриотизм йоалаши» хила яхаш.

Джонсона хаам бир, ший советникашца арахьара политически проблемаш юкъаш самардийнахьа сарахьа ше дукха ваьгIа хилирах. Пачча хьалкхен секретара заместителя Болла доклад бир цуина НАТО-а США-е европейски мехкашца лелаеча гIуллакхий а хьакъехьа. Раска азиатски проблемай обзор бир. Президентеи цун советникашои дукхагIа йола ха хетайир Къулбехьарча Вьетнамера хьал дувцара.

М-РА МАКДОНАЛЬДА ФРАК...

ТIехьара араьнначу «Юнайтед Стейтс ньюс энд уорлд рипорт» яхача американски журнала цхьан номер тIа кепа техаи США профсоюзашта керте латтарий йоанхейча доходех дола теркам тIаолаш йоза даннеш. Грузови машинай шоферий профсоюза председателя Джеймса Хоффе 91 эзар доллар соагIа, машиналъ гIулакхерий профсоюза председателя Джорджа Гаррисона 66 эзар доллар, машинистий профсоюза председателя Хантера Iортона 74 эзар доллар хинна шера дола алапеш.

«Нагахьа санна профсоюзни лидераши компанешта кулгалдеча доштелашек тахан оцача алапеги хьежача царна юкъера доалув къоастаде хала да», аьле уш цифраш йоах журнало.

ХIаьта, из бокъонца цийса да. БIаьнгIехийттача Штаташка профсоюзашта дола дерангеи бизнес хьалдоттаерангеи юкъера доалув, боштъалдар аьлча, дIадаьнна дукха ха ма йий. Цунца цхьана, профсоюзашта чухнахьарча лидерийн мугIарерча члоний гIулакхаш вIашка тара дац.

Дошкхой алапеш хьийдеча американски профсоюзий босгаша предпринимателашца барта бала гIерташ «Классови вIаши гIулакх хилар» оалаш йола политика хьалловц. США довл деча гIозарий политикана шеаш мутIахьа хилар вахадаш белгалдоах цар.

Дукха ха йоацаш цхьа миллион соагIа член волча сталелитейщикий профсоюза кулгалхой юкъа хоржамаш хилар. Шийтта шера цун председатель хинна Девид Макдональд. ХIаьта, цо юкъ ца хоржаш а витар болхлоша. ЧIоагIа гIайгIане вала вар йкс председатель. Миштa хургвар из раьлa. 50 эзар доллар алапи а эшаш хIама ца эшшаш дика вахар Макдональд: профсоюзий чотах дIа-юха ухаш вогара вагIа йолча отеллешка сецар, дикагIйолча курорташка салоIар, бIаьнийча нихa сакъердаш йолча бийсанарча клубий, кхьача моттигий веза хьаша хулар цунах. Боккхийча промышленникашца доттагIал долаш вар, хьалдоахча нaхa юкъе хулар, киночеза общественa сурташ доахийтар Макдональда. 25 эзар доллар гаргга хьалар соахкара цун гIулакхий расходаш. ХIаьта, доронга а 75 эзар доллар хьайбhал профсоюзий кассера.

БIаши юкъе хинна социальни вастолаш машарца къоастадара профсоюзни вахалаши предпринимателаши тIахьешь йола «саламаш гIуллакхий комитета» вIашагIьеллар Макдональда. Макдональда наргIахьнарантa» трех-юнилашна фракеъ, цхьаьна йир болхлоша. ХIаьта хоржамашка профсоюза секретаьхиначей волча Иорвит Эйбола сейлах а дар. Хьалха хинначa беса гIулакхашта тара дац цо дераш. МутIарочa члонашта профсоюзаш хIаллара» тIахьеж цо.

Американски профсоюза бюрократона хьехама йола урок я Макдональд эшар. Цо хьахьокх буржуазни еженедельника обозревателала вогIа американски болхлоша хIама хьэш ца хилар: цар кхетама кIалхара даланaр профсоюзашта керте латтараштеи промышленни магнатштеи юкъера доалув доалеш дола гIулакхаш.

Г. ТАРАСОВА. (АПН).

□ □

Американски империалисташа лелаеча агрессивни гIулакхашта дукхьала лоаттабеча къовсаме дакъа лоацаш ба Вьетнама Демократически Республика нах. Фецара нираташ тIалатарах дорабалара массанахьа вIашагIъех к а й самооборона отрядаши халкъа милице подразделенеши.

Сурта тIа: самооборона отряда бIухой.

ТАСС-а специальни корреспондент.

В. Соболева сурт.

□ □

АЛДАНА ДОШУВ

Фоторепортаж

СУРТА ТIА: Алдански автобази дикагIйола шофераш (аьрдехьара) Комаров Иван Троскин Валерийи. Шоай «Мазашца», руда цIендийо цунах безача маьхера метала хьакъоастадеш йолча обогатительни предприятешка из руда дIаккхукьаш, капитальни ремонт ца еш бIаь эзар километр ихкъ баьй царех хIаранo (аьрдехьара сурт).

Хаддаза Лебединскoи фабрике руда дIаоаш я «Мазаш». ХIаьта цу фабрике цир хьаденачa рудацара безача маьхера метала хьакъоастаду (аттехьара сурт).

В. Татарина сурташ.

ТАСС фотохроника.

ЦIЕНОШ ХIАНЗ А ТОАДАНЗА ДА

ДIадахача шера квартираш дахарх1а Грозне Кубански удицагIа хьал а даь массехк цIенош эксплуатаце дIадехар ялата управлене чуйоагIача реалбазо.

Ценошка чубахаьрвий гIадбахар дувиалга я яцар.

Цхьабакъда, Iа хьатIакхаьчача цар гIадбахар дайо. Мел цIи йоагайича а Iе йиш йоацаш шийла дар цIенош.

Масса цIеношка газови пишкаш латт шоай тайнара тунгилгаш а йолаш. ХIаьта, гаьна йоацаш газопровод чакхйоалалаше а газ хIанзалца хьачуйиллилаза я. МалагIча гIуллакха отталий газови пишкаш? Реалбаза кулгалхошка бакъдхоша ду из хаттар.

Селла доккхача коа водопровод ни, водоколонка а гаьна латт. ТIаьхача хьун хьалъл хинна массайола лийн кора рамаш йоцъа а ерна цIенг чубаххал хийральнийя. Цутухьа массанахьара мух чакхбоал. Хьалнича гIоне цIеношта цхьаккха ремонт а аьнц а лакхеттел дIера а тохаш. ХIара квартира чу счетчик йоллаше коа йоаллача счетчике хьахьекхачах ийбу светах боагIа мах а.

Коа асфальт юлларгьа аьнна депна дош а дассa хабар а хинна цесар.

Селла дукха кхоачамбоацараш дисача квартирашка 11 декал нах баха чухоушабир реалбаза кулгалхоша.

Реалбаза кулгалхошка уж дерригa кхоачамбоацараш оаха дIадаха аьнна яхийча директорел, местнома председателел, парторганизаце секретарех дукха ха яьлехьа йон дезар.

«Керда хьалъяча квартирашка диса деррига кхоачамбоацараш реалбаьо укх деношка кхахи эттача дIадоаха арга я. ХьатIадоагIача 1965 шера коа асфальт юлларгья, водопровод а газ а укх 1964 шера чай бетта хьачуйилла даьрхIад оаха...»

Цхьабакъда, укх цхьан шерен ах шерен шоаш аьнначох цхьаккха хIама а даьдац цар. Нах хIанз а вочa хьала тIа бах.

ХIана фу дагa ба хьогI реалбаза кулгалхой?

С. ШАДИЕВ.

Иштта къахьег оаха

Грозненски слюдяной фабрика коллектив къона я. Дукха ха йоацаш юкъера школа чакх а яьккха хIанз заводе болх бечарех дуккагIбараш мехкарий ба. Царех йиъ бIаь соагIа кхалсаг я нохчийи гIалгIайи къамах.

Коллектив къона яле а, барт тайна, ритмично болх беш я. Цуна хьежжа дика да къахьегама толамаш. Вай республикерча предприятешта юкъе дикагIа лоархIачарех а ях фабрика. Укх тIехьарча шин шера социалистически ахье классни моттигаш яьхай коллектива. Цхьа шу соагIа ха а Къилбаседа-Кавказа Совнархоза Нохч-ГIалгIай облсовпрофи карара-кара тела ЦIе байрах оаха делаэ. Ер кхоалагIа шу да Грозненски слюдяной фабрика коллектив республикански Сийлен доска тIа йиьха. 1964-ча шера июнь бетта дена рентабельни йолаш хьайоагIа тха предприяте.

Укх тIеххьарча шин шера цхьа рекламаци еяи тхога продукца эо ма аьнна. Семилетка тIеххьарча шера хьалхарча ях бетта даьха къахьегама толамаш а дог гIоадоаккхаш да. Валови продукци арахецара план 108,4 процент кхоачашьий. Къахьегама оасарле планах даьрхIачуа соагIа 5 процент даккхьениай.

Шу-шегIа хьахиназан уж къахьегама толамаш. Керттердар да болх бийса вIашгIехьбаккхар. Цу дакъе ший беррига низ тIабахийта къахьийтар партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша. Вай мехка дакхера учебни заведенеш из фабрика чар балха гоьвал Iомаеш. Цулухьа 1961—1962-ча шерашка дешаши из болж карабераабеши хилар тха коллектив. Дика чакхдаьлар балха говзал хоаеранар.

Производства дикагIйолча болхлоех хьахииаб участка начальникаш ни. Пантелеева, Шулико, Милькина, Оськина Бочегаева, Бекбулатова, мастераш ни. Дашуева, Нажаева, Горбунова, Аьлиева, кхыбараш.

Шин шера партийни просвещене сете Iомалуш хиннаб тха мастераш, тIахьежима мастераш, технологаш, цар Iомаяьй тха производства экономика.

1963—1964-ча шерашка партийни организаце, администраце, комсомольски профсоюзни организацешна цхьана хьалхашкаоттаяль декхараш дар: фабрика рентабельни хилийтар, арахецача продукце дикал даккхар. Уж декхараш толамна кхоачашдир заводa болхлоша.

Фабрика рентабельни хилийтара технически дешарах кхетабе безаш бар болхлой, йовза езаш яр экономика. Лоацца аьлча участкай начальникашеи мастерашеи дика карабераабир болх. Цу гIулакхо дикка тоабир из.

Продукце дикал лаккхъара кийчйир продукции хьакцара система, иштта кийчйир продукци дика хилaрга хьежжа премеш телаш йола керда система а. Хьалха дIаяхача хана тха фабрике болх беш вар кийча продукци хьаща контролери сдельщикий бригадири. Цу гIулакха пайда бацар производствана. Цул тIехьагIа из ши болх цхьанега дIабелар. Бригадира-контролера дикагIа кхоачашйори ший декхараш. Пачхьалкхен плани кхоачашъяра, арахецача продукце дикал лакха хилийтара, къахьегамен производственни дисциплина дика хилийтара бригадирагара-контролерагара доагIар хьалехар. ХIара бригадира кхеталу ший коллектива беча балхо шо бехктокхаме волга. Цу ахье дами хьалха латташ хьайоагIаш я ни. Сешина, Золотовас, Коваленкоас, Соловьининовас, Абдулхановас, Екушевас, кхычар кулгалду бригадаш.

Фабрика семнашта, бригадашта юкъе оьржача социалистически яхь кхиаш ю профсоюзни фабрични комитето бутт боьча хана. Къаьстта во болх беш яр Везана филиала коллектив. План кхойчеш ца ярах соагIа арахецача продукце дикал лоха яр. Из болх дIахо иштта дIабахьа йиш йоацилга кхетадир партийни, профсоюзни комсомольски организацеша. Филиала ножъкъостала бахийтар керттерча фабрика дикагIйолча сменa мастер яов. Горелко, тIахьожама мастер яов. Нажаева.

Цар дIахьехар керлI сахьата норма кхоачашъе вIаштIехьдергхилари, цул соагIа, арахена продукци дика хилийта тоде хилари. Цул тIехьагIа филиала болхлоша кхетадир керттерча фабрика болхлошта цийса къахьегама толамаш даха торонаш хилар. Эрсбаьккхар болх. 1965-ча шера хьалхарча шин бетта фабрика карара кара тела ЦIе байрах эзар Везанарча филиала коллективана. Дика дел Новогрозненски филиала болх а.

Фабрика болхлошта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяь. Из сийлен цIи лакхара къовсам лоаттабеш я 11 бригада, 400 болхло, хIанзлехьа из цIи яьккхай кхаь бригадо, 141 болхлочо. Царна юкъе ба розчицаш ни. Умханова, Эльмурзаева, Мусаева, шлифовщицаш Абдулмежидова, Дюгаева, кхы дукха бараш. ТIехдика кхоачашду цар хьалхашка латта декхараш.

Саратовски гIулакх хьал а лаьна технически отдела тIахьожам боацаш болх беш яа 110 саг. Цхьаккха саккат доаций продукци арахецара беррига низ тIабахийта къахьегаш я ни. Коваленко, Блохина, Сенина, Золотова керте латта бригадаш.

Болхлошта юкъе дукха кхетама болх бу мастераша, бригадираша. Болхлошта мастерал, бригадирал гергагIа сег вац, цудухьа цар йоах: кхетама балха юкьамоттиг а хинна дIаотта еза смена, бригада. Кхетама балха керда формаш лехаш дукха къахьег цар. Царех цхьа форма я мастера ди, бригадира ди.

Къаьстта дика къахьетача болхлошта тела соагIаташ а тайп-тайпара да. ДикагIчарка юкъе а белгалбаьниараштa путевкаш тел. Масала, волга яхача хи тIа гIолла Балту, Астрахане Ленинграде кхаччалца путевкаш а еца баха хиннай бригадираш ни. Блохина, Золотова, кхыбараш. Кхетта цу маршрутах Москве кхаччалца гIоргья балха тIа хьалха латта ши болхло. ХIанз тхога йолаш я Къилбаседа-Кавказе гIолла йола массехк туристически путевкаш.

Пачхьалкхен план кхоачашъяра ножъкъостал ду предприятена кулгалдеча общественни хьисапе болхлой юкъеоаро. Фабрика хIара смене болх беш я нах балха хьаэнец уж дIабоахеи комиссеш, экономически анализа бюрош, нормировани общественни бюрош, кхыдараш.

А. КОЖУХОВСКИЙ,

Грозненски слюдяной фабрика производственни дешара инструктор.

МЕХКДАЬТТАХОЙ САЛОIАШ БА

«Старогрознефта» НПУ профсоюза профкомо хьалхагIо кийчо аьнр ахкан хана шоай коллективо салоIилга дика вIашгIехьдаккхара. Iаьржача форда юхе улача Лазоревка яхача юрта «Старогрознефта» НПУ чаьтараш а теха городок йир къахьегамхоша салоIаргдолаш. ДIадахача шера 329 мехкдаьттахочо салоIар цига, дукхагIбараш шоай дезалаш а болаш бар.

Укх шера чаьтараш дегIача городоке салоIаш хургва 3500 мехкдаьттахо. ХIанз цига салоIаш ва 63 саг, царех конагIбараш дезалашца ба.

Профсоюзни организаце еннача туристски путевкаел совнагIа, «Старогрознефта» НПУ кулгалхоша предприяте чотах кхы тIа а 30 туристски путевка яьккхай. Цу путевкех болхача наха цикъ берба Iаьржача форда тIа гIолла «Абхазия» яхача кемаца, «Кавказа гоннахьа» яхача автомобильно-форда тIарча маршрутах.

Уж путевкаш хIанзе а дIаяхьча ва оператор Г. И. Рябченко, кочегар А. Я. Красновой, тракторист А. Д. Корякин, иштта кхыбараш.

Къаьстта терко еш вIаштIехьадаьккхар коллективо аьхки шоай берий салоIилга. «Старогрознефта» НПУ йизаца Серноводски-Юрта хьалйир лаьрхIа пионерски лагерь. Укх шера аьхки мехкдаьттахой 310 бер хурга цига салоIаш.

Ф. КОРОТКОВ.

МАССЕ А КIИРАНДИ—САКЪЕРДАМЕ

Массанена хоза хеташ я Новогрозненски ТЭЦ улла моттиг. Къаьстта хоза хул из ахкан заманахь. Го баьккха нгIача кхотаенначa гаьний Iиндаргlаша, тайп-тайпарча зизай клумбаша, сомий гаьнаша тIаоз къахьегамхой безам. Из еррига моттиг участкашта йийкъа а йийкъа хIара цеха коллективо цхьаццa участок лелаергйолаш дIайийцa я.

Дика гIулакх ду цехий болхлоша шоашта еннача участкашта. Сомий гаьнашта кIал хьаьнй беседкаш. Цига шахматех, шашкех, доминох ловзаш хул болхлой. Цул соагIа хIара денна волейболах, баскетболах, городках ловза спорт дукха езараш.

Горозал араьха салоIаш а хул ТЭЦ-а къахьегамхой. Масала, дукха ха йоацаш альпинистски группа хилар керттерча Кавказски массехк довкъашта тIех а аьнна Iаьржача форда йисте салоIаш. Царна юкъе бар альпинизм дукха езаш бола комсомола комитета секретарь В. Бодрова, котельни цеха машинист, группа кулгалхо А. Позюков, П. Воронин, кхыбараш.

Цул соагIа, ТЭЦ-а беррига къахьегамхой Каспийски форда йисте баха хилар. Лоацца аьлча, цхьаккха кIиранди дIадахийтан къахьегамхоша сакъердаме доацаш.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Дешархой йоакхо ю

Боккхача лоархIаме ва бераш аьхки каникулашка хьахийначa хана берий библиотека болх лертIа вIашгIехьбаккхар.

Дукха бераш ух Ачхой-Мартанерча берий библиотеке. Ваьраштa хьехам балара тайп-тайпара балхаш ду библиотека заведующе Якина Татьянаси библиотекара Раисова Заргаянex.

Бера хиная зIамига — доккхагa хьежжа литература херже книжкашта безам тIабохийташ, цар чулоацам безалургбола гIулакх ду цар.

Читальни зале хьалтеха доахи библиотекараша шоаш хьалдаь плакаташ: «Ленина яхача тайпара деша», «Дешархошта новкъостала», общественно-политически Iилманн темах йоза монтажаш. Цул соагIа, тайп-тайпара керда газеташи журналаши хул библиотеке.

Дешархошца тайп-тайпара массови балхаш а ду библиотеке. Дукха ха йоацаш «Пионерски организаце сийлен юбилей хьа тIа кховчаш», «Мишта дешар В. И. Ульянова книжка» яха утренникаш хилар библиотеке.

Боккхача безамца ладийгIар бераша библиотекара Раисова Заргана йийшача «Ши дуне — ши тайпа берал» яхача доклада. Идеологически балха юкъе лоархIаме дакъа лоац атеистически пропаганда. Цу темах «Саго мишта ваьи даьла», «Чудотворная» яхача книжкай обзор хилар библиотеке. Кастекаста «Книжка хьа доттагIа да, лораделахь из, дукха дезаш хилалахь», «Мишта деша еза книжка» яха шоай зIамигача дешаршта докладаш а ю библиотекараша.

А. ВОЛОВЩИКОВ.

БИБЛИОТЕКАРЬ ХАМДИЕВА

Ялх шу да Хамдиева Азе Пожай-Юрта района Мескеты яхача юртарча библиотека заведующи йолаш болх бу.

Сайройна, кхашнара балхаш йистедаьлча, дукха колхозхой гулалу библиотеке. Царех дуккхагIбараш дукха книжкаш дешараш ба. Библиотеке дIаяйбеннача 400 книжкай дешараштa юкъе 60 кхалсаг я.

Укх шера массехк книжка дийшaх Айдамирова Таларас, Эсинова Нурсета, Ахъязова Зиянас, иштта кхыбараша. ХIара шерра-шера детIа боагIа библиотека книжкай фонд. ХIанза библиотека 6000 соагIа книжка да.

Хан-хана дукхагIа книжкаш дешарий сайренаши конференцеши ю Хамдиевас. Дукха ха йоацаш писателя Халида Ошаева яьхача «Алан шераш» яхача произведенех книжкаш дешарий конференци хилар библиотеке. Укх деношка колхоза кхашнарча болхлошта керда газеташи журналаши дешаш, царна тайп-тайпарча темаех беседаш еш хул Аза. Къаьстта теркам тIабохийт цо кхалнаха юкъе беш болча балха. Кхалнаха довзалой еш, хIаьта кхалнахьа боккъонех лаьна беседаш еча хана къаьстта белгалдаь, дIалхача заман тIехьалнисача гIуллакхашна массаболча хана къовсам лоаттабе безилга. Ший беседашта юкъе моттигера масалаш яхуй.

Юрта Совета депутат я Хамдиева. Из болх а лертIа лелабу цо.

Берий дели яцар юрта. Аза инициативах колхоза правлене хьалйир берий ясли. Дукха безам бола Азайна ший болх. ХьатIадоагIача шера библиотечни институт йистельхха дргъл из. Юртахошта дукха езаш тем болна библиотекарь.

Иштта дика болх а беш ях коммунистка Хамдиева Аза.

В. МАГОМГАЗИЕВ.

Редактора зам. А. А. МАНИЕВ.

ЛадувгIа

РАДИО: 8.40 — «Сердало» обзор. 8.50 — Американ. 16.00 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.10 — Шапорин. «Деге догадоагIар» яха романсий цикл. 16.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.40 — «Арен хьатта» яха очерк (гIалгIай меттала). 16.55 — «Хьаькъала суда хьалхашкахь» яха беседа (эрсий меттала). 17.00 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.40 — «Къонахой» яха передача (нохчий меттала). 18.20 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.30 — «Шоана, юртара къахьегачий» яха концерт.

УКВ-гIоала: 9.00 — «Хьоь, са Родина, со хьайсара Давиода» яха музыкально-литературни композици. 9.42 — «ГIоагIаш йилли» яхача Степанова балета монтаж.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: «18.25 — Телевизионни передачаш. 18.30 — Кхоъ чуццага — халкъа юкъера гIулакх. Репортаж (нохчий меттала). 18.45 — «Эттара халагIа йола экзамен» яха документальни фильм. 19.00 — «Прилавок». Репортаж (нохчий меттала). 19.20 — «Котали парк» яха киноочерк. 19.40 — ДIайийнача хьанкIаштан шераa свекловодаш гIулакх дар. 20.05 — Телевизионни хедадараш. 20.15 — Парте юрта районе укх деношка. 20.30 — «Хьоме хIара лагIа хьалхашка» яха телевизионни спектакль. 21.10 — Новость мотражни фильм.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦIеча фронтовикий урам, 13. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 12-07-07; боахотхахана секретаре — 2-45-48; партийни вахарех, промышленност, юртбахама, кехатий отделий — 2-25-72; корректорсе — 2-08-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 13. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-08-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/34.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/34.

СФ03414. Заказ № 4006.